

EDUKAČNÍ PŘÍSTUPY VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY,

FAKULTA PEDAGOGICKÁ,

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI 2019

VĚRA UHL SKŘIVANOVÁ, MONIKA PLÍHALOVÁ (eds.)

OBSAH

Obraz současné výtvarné výchovy v Galerii Evropského domu v Plzni	3
Didaktické postřehy...	4
Fotografie z vernisáže	5
Vysokoškolská příprava budoucích učitelů výtvarné výchovy	
Výtvarná výchova v pojetí Katedry výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické ZČU v Plzni (Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni)	6
Výtvarná výchova předškoláků a mladších školáků (Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni)	7
Artefiletika - poznávání prostřednictvím tvorby a její reflexe (Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni)	8
Mluv, mluv, zajímáš mě (Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy)	9
Visual literacy (Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy)	10
Výtvarná výchova pro pomáhající profese (Katedra výtvarné kultury Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem)	11
Vyjádři se kresbou! (Katedra výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci)	12
Art Education – Academy of Fine Arts Munich (Akademie výtvarných umění v Mnichově)	13
Pojetí výtvarné výchovy na základních a středních školách	
Nerudovka (Střední odborná škola obchodu, užitého umění a designu, Plzeň)	14
Výtvarná výchova v pohybu současného světa (Základní škola Planá nad Lužnicí, okres Tábor)	15
Výtvarná řada – abstrahovaný znak zvířete (Osmileté gymnázium Palackého v Mladé Boleslavi)	16
Na dvoře krále Karla IV. (7. ZŠ a MŠ Plzeň)	17
Podoby galerijní, muzejní a divadelní edukace	
Aktivní a kontextuální zóny: místa pro dialog s návštěvníkem (Muzeum umění Olomouc)	18
Tablet jako nástroj kreativity v muzejní edukaci (Muzeum umění Olomouc)	19
Nádraží – galerijní projekt pro školy (Západočeská galerie v Plzni)	20
Studentské galerijní animace (Západočeská galerie v Plzni)	21
Figurální trhanec (Oblastní galerie Liberec)	22
GASK TEENS (GASK - Galerie Středočeského kraje)	23
Edukační programy v nabídce Galerie Klatovy/Klenová (Galerie Klatovy/Klenová)	24
Tvořit a poznávat skrze smysly a emoce (Muzeum nové generace Zámek Žďár nad Sázavou)	25
Dívat se nestačí – galerijní pedagogika a zprostředkování výtvarné tvorby na KVK PF UJEP (Katedra výtvarné kultury Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem)	26
Divadelní edukace inscenace Zlatý drak (Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni)	27

Obraz současné výtvarné výchovy v Galerii Evropského domu v Plzni

Konference České sekce INSEA (International Society for Education through Art), která se konala v r. 2019 v Plzni, nabídla možnost dialogu o současných podobách výtvarné výchovy u nás i v zahraničí. Díky spolupráci Katedry výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni s Galerií Evropského domu Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje byla realizována unikátní didaktická výstava. Výtvarně-pedagogická výstava pod názvem „DIDART“ si kladla za cíl prezentovat odborné i široké veřejnosti pojetí současné výtvarné výchovy, ukotvené v mozaice přístupů různých vzdělávacích institucí. Výzva k účasti byla směřována k univerzitám připravujícím budoucí učitele výtvarné výchovy a dalším vzdělávacím institucím a edukačním centřům galerií a muzeí, školám základním a základním uměleckým, středním školám či vyšším odborným školám.

Podmínkou účasti na výstavě bylo zaslání plakátu, prostřednictvím kterého dané pracoviště představilo **edukační přístup k praxi výtvarné výchovy**. Pracoviště tak prezentovala vlastní **koncepte výtvarné výchovy ilustrované**

Didaktické postřehy...

Zaslané plakáty zúčastněných pracovišť byly seřazeny do tří základních kapitol, které charakterizují výtvarnou výchovu jednak v oblasti pregraduálního vzdělávání, dále výtvarnou výchovu na ZŠ a SŠ i galerijní a muzejní edukace. Jednotlivá pracoviště prezentovala vlastní přístup k praxi výtvarné výchovy, proto se odlišuje obsah a forma didaktických sdělení i grafické úpravy a obrazové zpracování plakátů. Výtvarně plakáty podporují obsah a zároveň vypovídají také výtvarnými výrazovými prostředky o pojetí výuky výtvarné výchovy na jednotlivých pracovištích. Jak již bylo v úvodu řečeno, jedná se spíše o plakáty než konferenční postery prezentující autonomní umělecko-pedagogické vyjádření.

Vysokoškolská příprava budoucích učitelů výtvarné výchovy

Především na vysokoškolských pracovištích je výtvarná výchova v současné době již etablovaným oborem, který má jasně definovanou odbornou a koncepční východiska i jednotlivé didaktické kategorie. Koncepce vzdělávání je vystavěna na umělecké a výtvarné tvorbě, vědách o umění: dějinách umění, estetice, filozofii umění, sociologii umění, psychologii umění či sémiotice a vizuálních studiích, didaktice výtvarné výchovy, oborovém pedagogickém

obrazovou dokumentací konkrétních výtvarných úkolů, například výsledky praxí studentů učitelství výtvarné výchovy či realizovaným programem galerijní animace, výtvarným úkolem rozvíjeným na školách apod.

Na výzvu zareagovalo celkem 14 pracovišť, z toho 5 vysokých škol, 5 galerií a muzeí, 2 střední a 2 základní školy. V Galerii Evropského domu tak ve dnech 4. 6. – 28. 6. 2019 byly vystaveny plakáty reprezentující koncepční přístupy i realizovanou výtvarnou výchovu v České republice, ale také Německu. Vernisáž výstavy 17. 6. se stala určitým komunikačním fórem mezi jednotlivými pracovišti. Výstava přispěla k rozvinutí odborné diskuze o východiscích, potenciálu, cílech i obsazích, didaktických postupech a přístupech, poslání i místu současné výtvarné výchovy mezi ostatními obory i v rámci společnosti a kultury. Zdárně se podařilo překlenout propast mezi teorií a praxí výtvarné výchovy.

Výstava plakátů, kdy text i obraz tvoří přirozený celek, se stala alternativou k posterovým sekcím soudobých konferencí. Formát tak vybízel účastníky výstavy přemýšlet a komunikovat nejen slovem, ale také obrazem. Vždyť právě vizuální gramotnost je jedním z hlavních cílů soudobé výtvarné výchovy. Z těchto důvodů opět získal obraz v rámci

výzkumu i mediálním vzdělávání. Jednotlivé katedry již ve svém názvu odkazují buď k tradici oboru výtvarná výchova (např. Katedra výtvarné výchovy PedF UK Praha, Katedra výtvarné výchovy PEF UP Olomouc) či naznačují rozšíření svého působení do oblasti výtvarné kultury (Katedra výtvarné výchovy a kultury FPE ZČU v Plzni, Katedra výtvarné kultury PF UJEP v Ústí nad Labem), případně tematizují své zaměření (Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby PdF Univerzity Hradec Králové).

Většina zúčastněných kateder spatřuje jako hlavní cíl soudobé výtvarné výchovy vizuální gramotnost. Pražské pracoviště ji definuje jako soubor kompetencí. „Žákovskou tvorbu vnímá jako prostředek, který stimuluje činnosti receptivní a reflektivní, směřující k sebepoznání žáka a jeho plné účasti ve vizuální komunikaci. Výtvarné umění je pro učitele výtvarné výchovy základním zdrojem pro vytváření tematických celků při plánování a realizaci výuky. Výtvarná výchova se zabývá výtvarným uměním v jeho individuálně prožívaném estetickém účinku i v jeho sociálním působení. Proto se věnuje i dílům, u nichž dominuje komunikační funkce, včetně děl vytvářených a šířených digitálními médii. Setkávání žáků s výtvarným uměním směřuje k výchově poučeného diváka. Žák se v roli diváka i v roli

plzeňské konference České sekce INSEA hlavní slovo. Plakáty z výstavy DIDART jsou zároveň výtvarným grafickým dílem, a proto si také zaslouží specifický velký formát katalogu. Ten umožňuje jednak zachovat výtvarnou podobu plakátů a zároveň je čitelná velikost písma.

Všem pracovištím, autorům plakátů a grafikům děkujeme za spolupráci a nadšení, se kterým se výstavy zúčastnili. Zvláštní poděkování patří však Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje, která poskytla výstavě potřebné zázemí, jmenovitě především paní Mgr. Vlastě Kapsové. Přejeme si, aby katalog, který fixuje výstupy z výstavy, čtenáře-diváky uvedl do problematiky soudobé výtvarné didaktiky, inspiroval je ke kreativní výtvarně-pedagogické práci, či se dokonce stal určitou východzí oborovou didaktickou bází dialogů dalších.

Věra Uhl Skřivanová, Monika Plíhalová
kurátorky výstavy

tvůrce setkává s rozličnými vyjadřovacími prostředky a médii tradičními i elektronickými. Jedním z cílů výtvarné výchovy je poskytnout mu příležitost k pochopení jejich principů a k osvojení dovedností nutných k jejich úspěšnému tvůrčímu využívání. Rovnocenné postavení pedagoga – umělce – výzkumníka a žáka ve specifickém sémiotickém prostoru výtvarné výchovy je základním předpokladem pro rozvíjení dialogu za účelem sdělování či sdílení myšlenek i emocí“ (KVV PedF UK Praha).

Plzeňská katedra vychází jednak z tradice „klasických technik, ale zároveň se již po desetiletí věnuje problematice nových technologií ve výuce výtvarné výchovy. Studenti jsou vedeni k formulaci vlastní myšlenky – konceptu a jeho ukotvení v kontextu umění, kultury a vědy. Na základě východisek pedagogického konstruktivismu se aktivně podílí na výuce. V rámci autorské tvorby prezentují vlastní názor a zodpovědný postoj k okolnímu světu. Podílí se na kulturním dialogu a péči o veřejný prostor. Očekávaným cílem spolupráce umělců, didaktiků výtvarné výchovy a historiků umění je vybavit budoucí učitele takovými profesními umělecko-pedagogickými kompetencemi, které podpoří rozvoj tvořivosti, smyslové citlivosti i vizuální gramotnosti jejich žáků“ (KVK FPE ZČU v Plzni). V rámci didaktiky výtvarné výchovy studenti definují a naplňují stanovené didaktické kategorie (námet výtvarné úlohy, cílová skupina, časová dotace, inspirační východiska, případně využívají

obrazově-pojmovou mapu těchto východisek, vzdělávací obsah a cíle, konkretizované očekávané výstupy dle RVP, pomůcky, konkrétní formulace zadání výtvarného úkolu, návrh otázek k diskusi a reflexi apod.). Pedagogický výzkum v rámci výtvarné výchovy má již po desetiletí velice významné místo v rámci kvalifikačních prací i ve smyslu zlepšování reflektované praxe studentů. Na pracovišti jsou úspěšně rozvíjeny koncepce digitální gramotnosti, artefietiky a arteterapie, srovnávací výtvarné pedagogiky, ale také například oblast galerijních či divadelních edukací. Zvláštní pozornost pak je věnována předškolnímu a primárnímu vzdělávání v oblasti výtvarné výchovy.

Ústecká katedra výtvarné kultury nabízí studijní program „Výtvarná výchova pro pomáhající profese, který pojímá umění a tvorbu jako službu. Cílem studijního oboru je připravit studenta po stránce tvořivě-umělecké, tedy aby byl skrze vlastní znalosti, ale také dovednosti kompetentní v oblasti porozumění výtvarné kultuře s důrazem na její vývoj od poloviny 19. stol. po současnost. Zároveň je zdůrazňována jeho vlastní zkušenost se zážitkem výtvarné tvorby. Struktura oboru je vystavěna na pomezí výtvarné výchovy a speciální pedagogiky“ (KVK PEF UJEP Ústí nad Labem).

v Plzni). Olomoucké pracoviště dokonce nabízí doktorský studijní program Teorie výtvarné a galerijní pedagogiky. Muzejní pedagogika je pak rozvíjena např. v Muzeu umění v Olomouci, které pracuje s terminologií tzv. aktivních a kontextuálních zón ve smyslu místa pro dialog s návštěvníkem. Tyto zóny „jsou s jasnou koncepcí připravená místa, ve kterých návštěvník bez přítomnosti muzejního pedagoga aktivně (aktivní zóny) či mentálně (kontextuální zóny) reaguje na výtvarné dílo, skupinu děl či téma spojené s celou výstavou. Slouží k didaktické transformaci obsahu a významu výtvarného díla, skupiny děl či tématu výstavy pro předem určenou skupinu návštěvníků“. Lektori pracují s jasnou formulací zadání programu.

Západočeská galerie v Plzni představuje projekt „Nádraží“ k výstavě „Tenkrát v Evropě – čeští umělci v totalitních režimech 1938–1953“ na základě obecné struktury a aktivit vztažených k rámcovým vzdělávacím programům, vzdělávacím obsahům i očekávaným výstupům.

Oblastní galerie Liberec dělí obecný program na tzv. artzóny edukace „Figurální trhanec“.

GASK představuje zajímavý program tzv. GASK TEENS, určený studentům středních škol, kteří připraví vlastní

Olomoucká katedra výtvarné výchovy prezentuje výtvarnou výchovu jako „zprostředkování umění, umělecké postupy a strategie aplikované v pedagogice. Vyzdvihováno je široké zázemí historie umění a pochopení principů umění a jejich převod do tvorby žáků“ (KVV PdF UP v Olomouci).

Plakát Akademie výtvarných umění v Mnichově je pojat minimalisticky. Obor Umění a pedagogika umění pro učitelství na gymnáziích je prezentován jako jednoobor – spojení volného umění a výtvarné výchovy. Předměty daného oboru jsou teoretického charakteru, ale jedná se také o praktické workshopy. Profil absolventa je umělec – výtvarný pedagog i lektor zprostředkování umění.

Pojetí výtvarné výchovy na základních a středních školách

Výstavy se zúčastnily také čtyři základní a střední školy, které prezentovaly vlastní pojetí výtvarné výchovy. Lze konstatovat, že představené koncepce zastupují konkrétní osobitá pojetí aktivních pedagogů, kteří se opírají v textu především o terminologii rámcového vzdělávacího programu. Odborné školy obhajují zacílení především na metodické, řemeslné kompetence žáků, kompetence produkce, konkurenceschopnosti a ekonomické kompetence. Přístupy na základních školách a gymnáziích se

výstavu v galerii, podloženou důkladnou přípravou. „Seznamují se s originály moderního a současného umění, vlastní tvorbou reagují na tato díla, poznávají chod galerie, činnost kurátora, setkají se s odborníky PR a marketingu, ekonomy, navštíví depozitář a registr sbírek. Následně navrhnu vlastní tematickou výstavu ze sbírek, instalují ji, propagují, představí na vernisáži. Výstava pak doplňuje jejich stálou expozici“.

Galerie Klatovy/Klenová pracuje s tzv. bodovým scénářem, kdy edukace navazuje přímo na komentovanou prohlídku k výstavě.

Ze studia zaslaných materiálů galerií a muzeí vyplývá, že úroveň edukačních programů je často vysoká, ačkoliv oborová terminologie není ustálená a kategorie některých prezentovaných konstruktů nejsou sourodé. Bylo by proto možné doporučit hlubší analýzu vzdělávacích obsahů a jejich usouvztažení s cíli, stejně jako prezentaci konkrétních zadání aktivit. Na straně druhé je jednoznačně potěšitelné, že mnohé galerie a muzea vědomě navazují na mezinárodní kontext a vymezují vlastní pojetí galerijní či muzejní edukace. Současné galerie se tak profilují jako otevřená kulturní centra, která pracují s veřejností a školami.

Věra Uhl Skřivanová

liši z hlediska využívaných možností tradičních a nových médií. Mnohé základní školy jako hlavní vzdělávací cíl staví stále estetické citění, jiné citují rámcový vzdělávací program a nabízí rozmanitou škálu zajímavých námětů v souladu se soudobým pojetím výtvarné výchovy. Osobnosti výtvarných pedagogů v praxi všeobecně inklinují k tvorbě osobní teorie.

Pojetí galerijní a muzejní edukace

Velký zájem jsme zaznamenali o prezentaci tématu galerijních a muzejních edukací, tedy tématu, kdy zprostředkovatel umění zůstává v jeho těsné blízkosti a nemusí se vypořádávat s výchovou žáků ve školních lavicích. S potěšením jsme obdrželi plakáty z mnoha míst celé České republiky: z Muzea umění Olomouc, Západočeské galerie v Plzni, Oblastní galerie Liberec, GASKu – Galerie Středočeského kraje, Galerie Klatovy/Klenová, Muzea nové generace Zámku Žďár nad Sázavou, ale i z vysokoškolských pracovišť pedagogických fakult v Ústí nad Labem a Plzni.

Na prezentovaných plakátech je zajímavé, že každé pracoviště využívá jinou terminologii didaktických kategorií, stanovuje si jiné priority. Lze však konstatovat, že za poslední desetiletí tento obor v České republice značně pokročil a většina větších galerií a muzeí se promyšleně věnuje také galerijní a muzejní pedagogice. Někteří zúčastnění dokonce staví do popředí zájmu novou oblast, kterou je určitá edukace divadelní po skončení divadelního představení (ZČU

Edukační přístupy ve výtvarné výchově

Editorky:
Věra Uhl Skřivanová,
Monika Plíhalová

Katalog - alternativní učebnice
Odborný konzultant grafické úpravy: Kurt Gebauer
Grafické zpracování: Eva Vránová

Vytiskla PREKOMIA s.r.o., Západní 12, 323 00 Plzeň
První vydání, náklad: 130 ks, 24 stran

ISBN 978-80-261-0897-9

Vydala Západočeská univerzita v Plzni 2020
Univerzitní 8, 301 00 Plzeň

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI

Studijní a vědecká knihovna
Plzeňského kraje

Město Plzeň

INSEA
ČESKÁ SEKCE MEZINÁRODNÍ
SPOLEČNOSTI PRO VÝCHOVU UMĚNÍ

Fotografie z vernisáže výstavy DIDART v Galerii Evropského domu v Plzni
Výstava se konala jako doprovodný program konference České sekce InSEA 2019

Výtvarná výchova v pojetí Katedry výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické ZČU v Plzni

Studijní obory Učitelství výtvarné výchovy pro ZŠ a SŠ

Pedagogové: prof. ak. soch. Kurt Gebauer, dr. h. c., prof. ak. mal. František Hodonský,
doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc., PhDr. Věra Uhl Skřivanová, Ph.D., PhDr. Jan Mašek, Ph.D.,
PhDr. Martina Komzáková, Ph.D., PaedDr. Rudolf Podlipský, Ph.D., MgA. Barbara Benish,
MgA. et Mgr. Stanislav Poláček, Mgr. Monika Plihalová

Katedra výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni je pracovištěm, které se zabývá pregraduální přípravou učitelů výtvarné výchovy pro 2. stupeň základní školy, pro střední školy i základní umělecké školy, ale také výtvarnou přípravou učitelů pro 1. stupeň ZŠ a školy mateřské. Ročně tak prochází studiem na katedře kolem 600 studentů.

Pracoviště navazuje na tradici umělecko-pedagogické přípravy, kterou lze datovat již od r. 1948. Tehdejší katedra výtvarné výchovy připravovala studenty především v oblasti umělecké tvorby, technik a řemesel. Výuka se zakládala na kresbě, malbě, dekorativním kreslení, písnu, modelování a byla podložena studiem dějin umění a kultury. Od 60. let se na pracovišti intenzivně rozvíjela také keramická a sochařská tvorba. V 80. letech vznikla na katedře také sítotisková dílna.

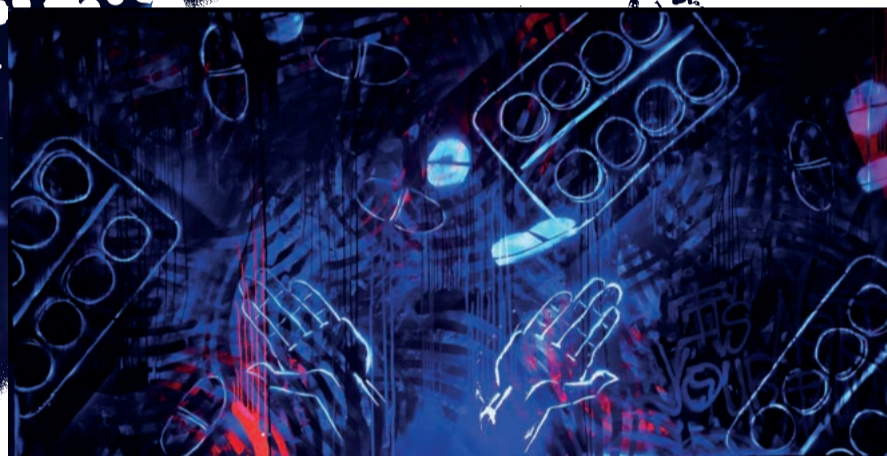
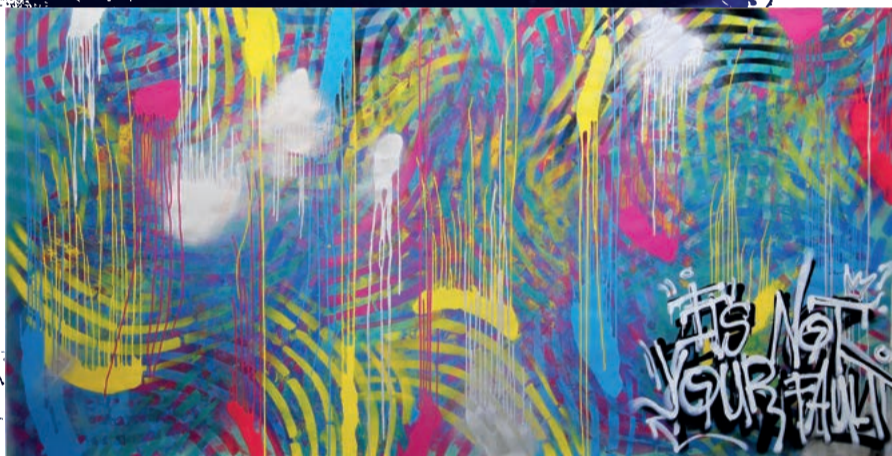
Vazbu katedry na oborovou didaktiku potvrzovala aktivní účast didaktiků na konferencích Českého komitétu INSEA. Samotná katedra organizovala konference INSEA v letech 1994, 2004 a 2012.

V období 2003–2016 se katedra profilovala především v oblasti užití nových technologií ve výtvarné edukaci a uplatňování artefietických i arteterapeutických přístupů v rámci didaktiky výtvarné výchovy. Studenti se zabývali samostatnou přípravou vyučovacích jednotek výtvarné výchovy v souladu s novým rámcovým vzdělávacím programem, součástí přípravy se stala reflexe vlastního pedagogického působení s využitím badatelských přístupů.

Příklad výtvarně-pedagogické tvorby v rámci diplomové práce: Zúzová, Michaela. Soubor tří graffiti maleb. Plzeň, 2018.

Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Stanislav Poláček.

Michaela Zúzová, „It's not your fault“, 2018, kombinovaná technika, papír, 3x2m

Soubor velkoformátových graffiti maleb inspirovaných streetartem. Malby se skládají ze dvou odlišných vrstev, které lze pozorovat v denním světle a při užití UV záření. Vnější graffiti malba skrývá odkazy na problematiku panické poruchy jako tabuizovaného tématu současné společnosti. Autorská tvorba se stala hlavním inspiračním východiskem výtvarných úloh pro žáky pedagogického lycea.

NÁMĚT: GRAFFITI MALBA

... aneb zvládnutí techniky jako podmínka osobité streetartové tvorby?

AUTORKA: Mgr. Michaela Zúzová

CILOVÁ SKUPINA: 1. ročník pedagogického lycea (15 let)

ČASOVÁ DOTACE ÚKOLU: 180 min

INSPIRAČNÍ VYCHODISKA: město (rytmus ulic, dopravy, uspořádání budov, obyvatel), prostor školy, legální prostory versus nelegální prostory, street art a graffiti (Banksy, Lonac, Mad-C), akční malba, abstraktní malba, participace v umění.

VZDĚLÁVACÍ OBSAH:

- Žák analyzuje svou zkušenost s vizuální kulturou každodennosti, uvažuje o vztahu umění, vizuální kultury a veřejného prostoru;
- Žák uplatňuje v tvorbě výrazové prostředky současného umění;
- Žák vizuálně komunikuje, rozlišuje znaky vizuálně obrazné komunikace;
- Žák užívá tradiční i nekonvenční výtvarné techniky, ověřuje technologické a metodické postupy;
- prostřednictvím hry a humoru žák objevuje vlastní osobitý výraz.

KONKRETIZOVANÉ OČEKÁVANÉ VÝSTUPY DLE RVP G:

Žák při vlastní tvorbě uplatňuje osobní prožitky, zkušenosti a znalosti, rozpozná jejich vliv a individuální přínos pro tvorbu, interpretaci a přijetí vizuálně obrazných vyjádření.

- Žák připraví šablonu pro graffiti ve smyslu znaku jeho osobnosti.
- Žák objasní roli autora, příjemce a interpreta při utváření obsahu a komunikačního účinku vizuálně obrazného vyjádření.
- Žák diskutuje o roli tvůrce streetartu, o komunikačních dimenzích umění ve veřejném prostoru, které ověřuje prostřednictvím vlastní tvorby.
- Žák využívá znalosti aktuálních způsobů vyjadřování a estetických možností zvoleného média pro vyjádření své představy.
- Žák zohledňuje limity výrazových prostředků při práci s papírovou šablonou i při společné graffiti malbě.
- Žák samostatně experimentuje s různými vizuálně obraznými prostředky, při vlastní tvorbě uplatňuje také umělecké vyjadřovací prostředky současného výtvarného umění.
- Žák experimentuje s výrazovými prostředky streetartu coby jedné z forem současného umění.

Od roku 2017 katedra prochází procesem obnovy i nového rozvoje. Koncepte vzdělávání je vystavěna na:

umělecké a výtvarné tvorbě; vědách o umění (dějinách umění, estetiky, filozofii, sociologii umění, psychologii umění a sémiotice) a vizuálních studiích; didaktice výtvarné výchovy a oborovém pedagogickém výzkumu, včetně mediálního vzdělávání.

V r. 2018 byla katedra přejmenována na katedru výtvarné výchovy a kultury. Přijala tak zpětně do svého názvu odkaz na dobrou tradici české výtvarné výchovy a zároveň se jasně vymezuje směrem k výtvarnému vzdělávání v kontextu vizuální kultury.

Katedra tak nabízí budoucím učitelům osvojení jednak klasických technik, např. kresby či malby, ale také nových technologií pro výuku výtvarné výchovy, ať již je to digitální fotografie, video, film či počítačová tvorba. Studenti jsou vedeni k formulaci vlastní myšlenky – konceptu a jeho ukotvení v kontextu umění, kultury, ale také společenských věd. Na základě východisek pedagogického konstruktivismu se aktivně podílí na výuce a v rámci autorské tvorby prezentují vlastní názor a zodpovědný postoj k okolnímu světu.

Očekávaným cílem spolupráce umělců, didaktiků výtvarné výchovy a kunsthistoriků je vyba- vit budoucí učitele takovými profesními umělecko-pedagogickými kompetencemi, které podpoří rozvoj tvořivosti, smyslové citlivosti i vizuální gramotnosti jejich žáků.

Současná katedra výtvarné výchovy a kultury se snaží být otevřeným kulturním centrem. Úzce spolupracujeme se Západočeskou galerií v Plzni a Galerií Evropského domu v Plzni, Unii výtvarných umělců Plzeň, Galerií Vestředu. Zapojili jsme se do projektu Pěstuj prostor Plzně. Podílíme se na oborovém diskurzu ČR, spolupracujeme s ostatními výtvarnými katedrami ČR a zahraničními pracovišti: AVU v Mnichově, Univerzitou Flensburg, Osnabrück, Krakov. Kromě činnosti výukové organizujeme odborné přednášky, workshopy, kurzy celoživotního vzdělávání, podílíme se na dětské univerzitě a řadě mezioborových a meziuniverzitních projektů či konferencí.

POMŮCKY: tužka, čtvrtka formátu A4, řezací nůž (pro přípravu šablony), dále papír o větší gramáži rozměru min 300cm x 150 cm či balící papír (lze nalepit na tabuli jako imitace legální zdi), temperové barvy, štětce různé šířky, paleta, pracovní oděv, špachtle, hřebeny, respirátor, spreje, capy, houbičky, rukavice, nůžky, ochranné igelity a lepicí pásky.

ZADÁNÍ VÝTVARNÉHO ÚKOLU:

1) Předchozí hodinu jste se dozvěděli množství informací o umění streetartu, graffiti a jeho významných tvůrcích. Diskutovali jste o graffiti umění a graffiti vandalství. Přemýšleli jste o tom, co byste o sobě ve veřejném prostoru případně chtěli sdělit, co naopak má zůstat skryté. Vytvářeli jste myšlenkovou mapu na toto téma. Vyberte jedno až tři sdělení. Vytvořte pro ně znak, který překreslíte na formát A4, a z tohoto náčrtu vyřezáte šablonu. Vaše šablona bude v příští hodině využita k streetartové tvorbě – trvalé stopě ve veřejném prostoru.

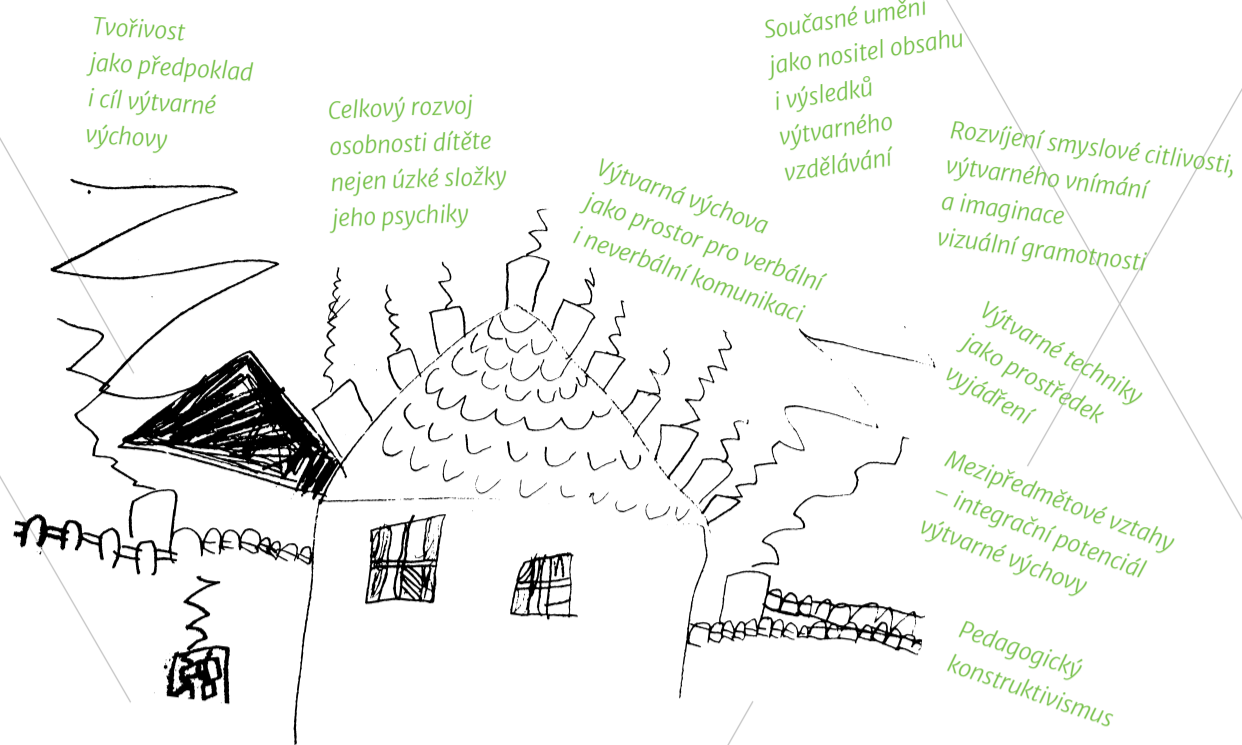
2) Porozhlédněte se po Plzni, kde by bylo možné získat legální prostory pro graffiti malbu? Vyfotografujte tato místa a diskutujte jejich vhodnost a možnosti komunikace s městským zastupitelstvem.

3) Návrh graffiti malby tvořte společně se spolužáky na velký formát papíru. Nejprve zkuste temperovými barvami napodobit neuhlazený a chaotický vzhled legálních prostor pro graffiti. Můžete je nanášet pomocí štětce, koštěte, houbiček nebo špachtlí..., barvu stříkat, nechat stékat, otiskovat... Potom použijte šablonu a zanechte v malbě svůj znak. K dispozici máte různé druhy sprejů.

4) Malba bude následně přemístěna do společných prostor školní budovy. Diskutujte obsahy díla s ostatními spolužáky a učiteli o přestávkách...

NÁVRH OTÁZEK K DISKUZÍ A REFLEXI: Jaké jsou možnosti alterace daného úkolu? Kdo je tvůrcem streetartu? Jak působí streetart ve společnosti – legální versus nelegální...? Jak lze interpretovat výslednou společnou malbu? Které významy jsou čitelné z vaší malby? Jak probíhala spolupráce ve skupině?

Katedra výtvarné výchovy a kultury
Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni

Výtvarná výchova předškoláků a mladších školáků

- ☺ Stříhat a lepit podle návodu a vzoru, nebo vytrhnout tvar na základě vlastních asociací?
- ☺ Splnit představu učitele o podobě výtvarné práce, nebo je možné překvapovat?
- ☺ Souvisí výtvarná výchova v MŠ a na 1. stupni se současným uměním?
- ☺ Vzít malé děti do galerie?
- ☺ Může být nástěnka či školní učebna výstavním prostorem či galerií?

Artefiletika je

- **reflektivní:** vysvětlování a sdílení poznatků z expresivní tvorby
- **tvořivá:** průzkum, experimentování a prezentace prostřednictvím expresivní tvorby
- **zážitková:** uplatňování subjektivity a vlastní zkušenosti v kontextu společnosti a kultury

Cíle artefiletiky

- **personalizace:** rozvíjet osobnost a motivaci k učení
- **socializace:** rozvíjet předpoklady k soužití s druhými lidmi
- **enkulturační:** poznávat kulturu prostřednictvím vlastní zkušenosti

Klíčová tvůrčí metoda

• **Expresivní experimentace:** tvůrčí postup, při kterém probíhá učení prostřednictvím navrhování, zkoušení a společného vyhodnocování variací nebo alterací tvorby s důrazem na využití poznávacích motivů:

- o nárok na objevování nových poznatků je při expresivní experimentaci provázen nárokem na platnost: to, co je v procesu poznávání vyjádřeno, má obstát v diskuzi „v tom smyslu, že když někdo zpochybní tvrzení, budeme schopni podat logicky obhajitelný argument ve prospěch kladeného tvrzení“ (Zuidervaart, 2015, s. 22);

- o expresivní experimentace může být zaměřena zejména na personalizaci – socializaci, pak se jedná o semi-expresivní přístup (Valenta, 2015), nebo směřuje zejména k enkulturační, pak jde o přístup expresivní.

ARTEFILETIKA

poznávání prostřednictvím tvorby a její reflexe

„Poznávání je stejně tak tvorbou, jako zprávou o světě“
(N. Goodman: Způsoby světa-tvorby)

Model hloubkové struktury výuky

Hlavní analytický nástroj pro reflexi a evaluaci výuky

- **Konceptová analýza:** analýza výchovného a vzdělávacího procesu založená na didaktickém porozumění vztahům mezi koncepty vzdělávacího obsahu a žákovskými prekoncepty:
 - o konceptová analýza se opírá o model typů symbolizace a zážitkových/zkušenostních komponent;
 - o konceptová analýza se opírá o didaktický model hloubkové struktury výuky.

Model typů symbolizace a zážitkových/zkušenostních komponent

Objektivizační/intersubjektivní dimenze (typy reference, resp. symbolizace ArB)	Autentifikační dimenze (komponenty subjektivní zkušenosti, resp. zážitku)
EXEMPLIFIKACE Předvedení vlastností zpřesněné „protisměrnou“ denotací.	KONSTRUKTIVNÍ Dispozice předvádět pozorované vlastnosti.
DENOTACE Jmenovité označení, tj. symetrická reference.	TEMATICKÁ Dispozice jmenovitě označit objekt nebo vlastnost.
EXPRESE Předvedení zpřesněné interpretací s dvěma možnostmi ověření: <i>autentifikací</i> a <i>evidencí</i> .	EMPATICKÁ Dispozice zaujímat zobecňující hledisko, které <i>simuluje</i> nebo <i>hypoteticky odhaduje</i> stav druhého. PROŽITKOVÁ Dispozice představit si a uvědomit si vlastní stav.

Hlavní metodický nástroj pro poznávání prostřednictvím tvorby a její reflexe

- **Poznávací motivy:** podněty k učení, poznávání a získávání nových poznatků, které vznikají v procesu expresivní tvorby nebo její reflexe, člení se do tří typů – vzdělávací motivy, salutogenetické motivy, terapeutické motivy (využívané v mimoškolních institucích, hlavně v zařízeních v psychosociální sféře):
 - o **vzdělávací motivy:** otevírá přístup k enkulturační tím, že podněcuje ke studiu kulturních souvislostí příslušného podnětu či poznatku;
 - o **salutogenetické motivy:** akcentuje osobnostní rozvoj a podporuje potenciál osobnosti v posilování jeho růstových a pozitivně sebeaktualizačních (nejenom oborových) dispozic.

Fotografie: Práce Žáků 6. třídy – projekt parafráze na jednotlivé úrovně expresivního zážitku z díla van Gogha: Noční obloha; Autorka projektu a fotografií: Bc. Alena Smotlachová

MLUV, MLUV, ZAJÍMÁŠ MĚ

VIZUÁLNÍ GRAMOTNOST

Výtvarná výchova vybavuje žáky kompetencemi, které označujeme jako vizuální gramotnost. Vlastní žákovská tvorba je prostředkem, který stimuluje činnost receptivní a reflektivní, směřující k sebezpoznání žáka a k jeho plné účasti ve vizuální komunikaci. Výtvarné umění je pro učitele výtvarné výchovy základním zdrojem pro vytváření tematických celků při plánování a realizaci výuky. Výtvarná výchova se zabývá výtvarným uměním v jeho individuálně prožívaném estetickém účinku i v jeho sociálním působení. Proto se věnuje i dílům, u nichž dominuje komunikační funkce, včetně děl vytvářených a šířených digitálními médii. Setkávání žáků s výtvarným uměním směřuje k výchově poučeného diváka. Žák se v roli diváka i v roli tvůrce setkává s rozličnými vyjadřovacími prostředky a médii tradičními i elektronickými. Jedním z cílů výtvarné výchovy je poskytnout mu příležitost k pochopení jejich principů a k osvojení dovedností nutných k jejich úspěšnému tvůrčímu využívání.

VÝZKUMNÁ TÉMATA

Otázky transmise kulturních obsahů v kontextu multimodálně pojaté vizuální gramotnosti – její kognitivní, kreativní a kriticko-teoretické aspekty; konkrétní aplikace pedagogických přístupů ve výukových situacích, reflektované učiteli i žáky.

Aplikace konceptů a strategií z průběhu kreativních procesů umělecké tvorby; inovativnost v situacích výuky výtvarné výchovy a v přípravách na vyučování.

Komparativní přístupy v didaktice výtvarné výchovy, konkrétně v evropském projektu sítě vizuální gramotnosti ENVil (strukturální modely VV). Funkční vizuální gramotnost, vzdělávání/výchova a výtvarné umění v jeho živých, aktuálních projevech a formách. Návaznost na mezinárodní trendy ve výtvarné pedagogice a teorie vizuální kultury.

Autorská umělecká tvorba, její zdroje a její pedagogické potenciality; kreativní a kognitivní projevy umělecké tvorby, intermodalita a intermedialita současného výtvarného umění a jeho interdisciplinární propojení s pedagogickými badatelskými přístupy

VÝZKUMNĚ PEDAGOGICKÁ METODA A/R/TOGRAFIE

Dílo je prostorem vytváření významu, jehož jsou výpovědi součástí. Je třeba si stále uvědomovat zrušení konceptu hierarchie. Rovnocenné postavení pedagoga (z hlediska A/r/tografie též umělce či výzkumníka) a žáka ve specifickém sémiotickém prostoru výtvarné výchovy je základním předpokladem pro rozvíjení dialogu za účelem sdělování či sdílení myšlenek i emocí.

VÝZKUMNÉ PROJEKTY

2012-2014 Creative Connections 517844-LLP-2011-UK-Comenius-CMP, podporováno EACEA. <http://creativeconnections.eu/cs/about/>
2017-2021 PROGRES Q17, Příprava učitele a učitelská profese v kontextu vědy a výzkumu. Podtéma: Vizuální gramotnost. Projekt je podporován Karlovou univerzitou.

DISKURSY

Pojem diskursu je ústředním konceptem našich didaktických modelů, v úzkém vztahu k charakteristice vzdělávací oblasti Umění a kultura v RVP. Odkazuje ke konstruktivistickým a mediálním pedagogickým přístupům, které se opírají o koncept diskursivní výstavby poznání a zdůrazňují význam zprostředkujících kulturních vlivů. Diskurs chápeme jako sociálně a historicky proměnlivý prostor všech výpovědí; ty jsou vždy vázány na sociální kontext, na způsoby užití. Výchozím bodem je rovnocenný pohled na „vypovídání“ žáků i učitelů ve verbálních i vizuálních znakových systémech. Výpovědi jsou důležité obsahové domény, z nichž pedagogové vycházejí při výběru mediálních přístupů a didaktických postupů. Diskursem rozumíme nejen rozpravu nebo promluvu, ale také symbolický řád a režim, který usměrňuje a určuje, jakými způsoby je interpretován a reprezentován – v nejširším slova smyslu – svět.

DOKTORSKÉ PRÁCE

FISEROVÁ, Z. (2015) Vizualní gramotnost jako základní soubor kompetencí empirického diváka pro tvorbu a čtení významů kulturních artefaktů. NOVOTNÁ, M. (2010) Diskursy vizuality. SEDLÁK, M. (2018) Gesto. Význam objektu v šedé zóně veřejného prostoru. SVATOŠOVÁ, Z. (2019) Gender ve výtvarné výchově. GAJDOŠIKOVÁ, P. (2019) Fenomén architektury v uměleckém a pedagogickém díle. PFEIFFER, J. (2019) Černá (Vybrané případy fenoménu ve výtvarném umění, kultuře a jejich možnosti v edukaci). ŘÍHOVÁ, K. (2020) Současné umění ve výtvarné výchově.

PUBLIKACE A ČLÁNKY:

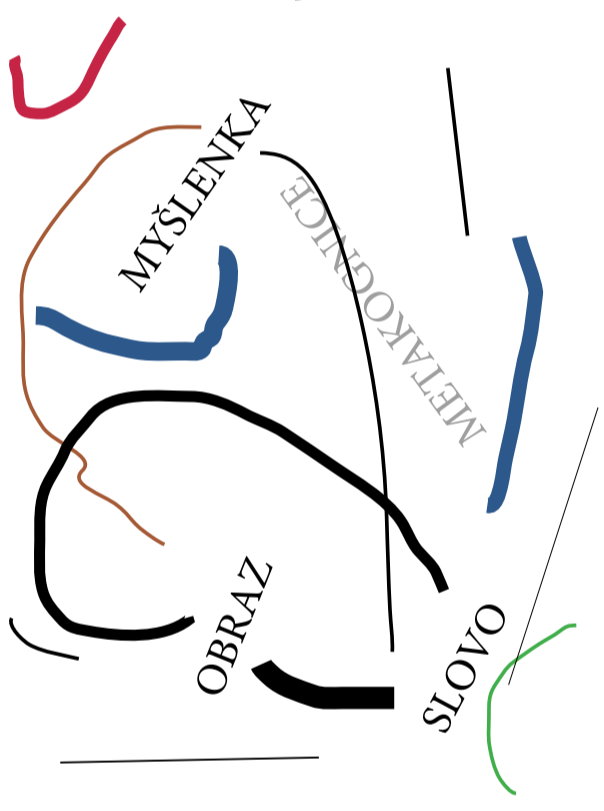
GAJDOŠIKOVÁ PAVLA (2018). Výzkumná sonda Paměť místa založená na principu A/r/tografie, realizovaná v Lisabonu. Výtvarná výchova 3–4, (58) 2018. ŘÍHOVÁ, K. (2018). Proces interpretace uměleckého díla dětským divákem. Výtvarná výchova 3–4, (58) 2018. ČECH, V. (2017). Choreografie diváka aneb participace a struktury pohybu v současném umění. Výtvarná výchova 1–2, (57) 2017. SVATOŠOVÁ, Z. Téma genderu ve výtvarné výchově. Výtvarná výchova 1–2, (57) 2017. FULKOVÁ, M., KITZBERGEROVÁ, L., SEDLÁK, M. (eds)., Magidová M., fotografie. 2016. Universum locus, texty k výstavě v Křížové chodbě Karolína. KERHARTOVÁ, J. 2016. Humor a hra v galerii H. Praha: Univerzita Karlova Pedagogická fakulta.

DIPLOMOVÉ PRÁCE:

Kerhartová, J. (2012) Česká groteska. Vedoucí práce J. Bláha.
Píhalová, M. (2017) Humor ve výtvarné výchově. Vedoucí práce V. Uhl Skřivanová.
Jirčková, A. (2019) Prostor, kde budeme společně sami. Vedoucí práce V. Čech.
Vozný, M. (2019) Maturita z výtvarné výchovy. Vedoucí práce Z. Fišerová.
Mele, V. (2019) Urbanismus a věčné město Řím. Vedoucí práce J. Pfeiffer.

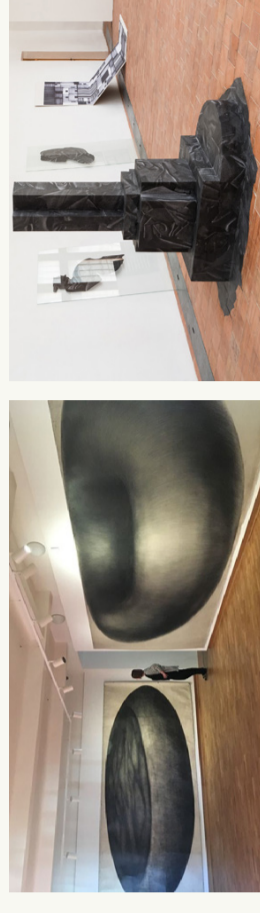
VÝSTAVY

P. Gajdošiková, P. Pětiletá. Bílé noci, černé dny. Kongres InSEA, Helsinky, 2018
J. Kornatovský, Style Declarative. Galerie moderního umění. Hradec Králové, 2017-18
P. Gajdošiková, J. Pfeiffer. Někteří se něco koná. Galerie Entrance, Praha, 2017
M. Hiltunen, T. Jokela, Z. Hüla, M. Sedlák. Universum locus. Křížová chodba Karolína, 2016

Žák: vytváří, vybírá, užívá prostředky ...

Žák: pojmenovává; porovnává a hodnotí; rozliší působení; interpretuje; porovnává interpretace; vysvětluje postoje; ověřuje účinky

Jiří Kornatovský: Style Declarative. Galerie moderního umění, Hradec Králové, 2017-18

Paola Cajobellová, Jan Pfeiffer. Někteří se něco koná. Galerie Entrance, Praha, 2017

VISUAL LITERACY

Department of Art Education, Faculty of Education, Charles University, Prague, Czech Republic

Contact Us:
marie.fulkova@pedf.cuni.cz, magdalena.novotna@pedf.cuni.cz
zuzana.svatosova@pedf.cuni.cz, rihova.kristyna@seznam.cz

Introduction Statement

In Czech, the term for literacy is *gramotnost*, which etymologically comes from the ancient Greek word *grammatiké*, or *grammata* (letters). Despite their segregation into ranks, greek letters could be understood only jointly, as a unity. We suppose that *grammatiké* is derived, not merely from *gramma* ('letter'), but also from another mathematical term, *grammē*, a line: all the separate rankings, *stoicheia*, must in the last analysis be joined up into a single line if they are to be understood. We respect that the term belongs to the sphere of functional literacies, as it includes a pragmatic, performative component. *Funkční vizuální gramotnost* (i.e., functional visual literacy) does not consist only of the basic set of competencies and sub-competencies, but above all, it possesses the ability to use all these competencies together in different contexts.

Fulková, M.: Observations about the Common European Framework of Reference for Visual Literacy. IJETA, 1(15), 2019. Pp. 75-83.

Research Project

2017-2021 PROGRES Q17, Teacher Preparation and Profession in the Context of Science and Research. Sub-theme: Visual Literacy. Funded by Charles University. 2012-2014 Creative Connections 517844-LLP-2011-UK-Comenius-CMP funded by EACEA. <http://creativeconnections.eu/cs/about/>.

Research Issues

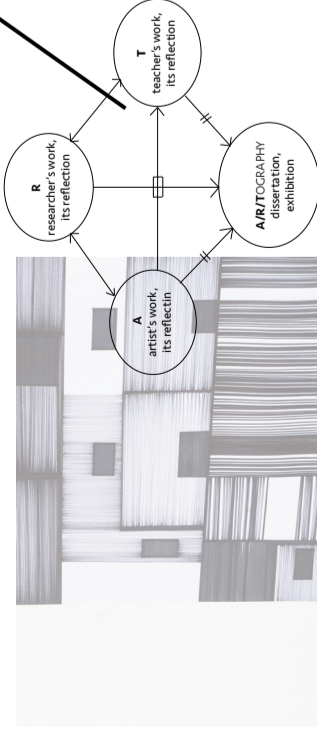
Social and cultural conditions of visualization (showing, imagining, creating)
Visual semiotics: art as a communication
Artist - teacher - researcher
Art and didactical transpositions in art education
Portfolio in art education
Ways of seeing

General Outcomes

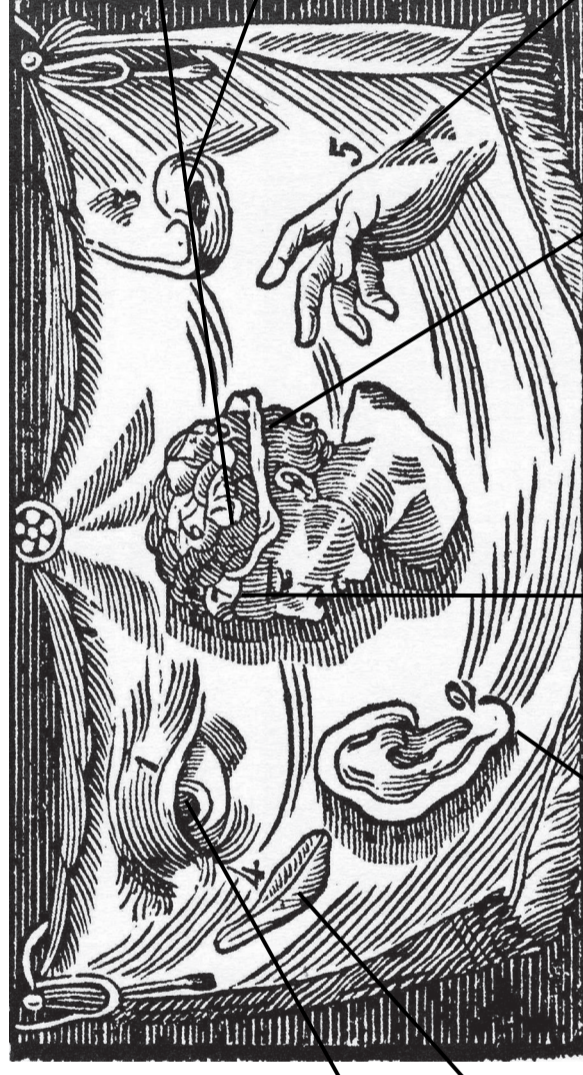
Linking theory and practice of art and education
Revision of the Czech curriculum for primary and secondary education
Revision of study programs of art education in our Department of Art Education

Methodologies

Participatory qualitative research
Pedagogical action research (PAR)
Art-based research (ABR)
A/r/tography

A/r/tographic methodology used in research by Pavla Gajdošíková.

Johannes Amos Comenius: *Orbis sensualium pictus*. Woodcut from the Wrocław edition, 1667.

Doctoral Theses

FIŠEROVÁ, Z. (2015) *Visual Literacy as a Set of Basic Competencies in Empirical Spectators for Processing and understanding Cultural artefacts*.
NOVOTNÁ, M. (2010) *Discourses of visuality*.
SEDLÁK, M. (2018) *Gesture. Significance of an Object in Grey Zone of Public Space*.

SVATOŠOVÁ, Z. (2019) *Gender in Art Education*.
GAJDOŠÍKOVÁ, P. (2019) *The Phenomenon of Architecture in Artistic and Pedagogical Work*.
PFEIFFER, J. (2019) *Black (Selected Causes of the Phenomenon in the Visual Art, Culture and Possibilities in the Education)*.
ŘÍHOVÁ, K. (2020) *Contemporary Art in Art Education*.

Selected Publications

FULKOVÁ, M. (2019) Observations about the Common European Framework of Reference for Visual Literacy. *International Journal of Education Through Art*. Vol. 15/1, p. 75-83.

FULKOVÁ, M. (2011) The Orbis Pictus we all live in: Coding the World with differently-abled visitors in the Gallery of Contemporary Art. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. Vol. 30, p. 2525 – 2534.

NOVOTNÁ, M. (2019) Future Teachers' Professional Identities (visual essay). *International Journal of Education Through Art*.

GAJDOŠÍKOVÁ, P. (2018) Research Probe "My Home", Artist-Based Research/In search of Language to interpret Perceived and Experienced Space. *Journal of Elementary Education*, 11, (2), p. 160 – 173.

ŘÍHOVÁ, K. (2018) The Process of Artwork Interpretation. *Synnyrt/Origins: Finnish Studies in Art Education. Special Edition. InSEA Conference Interventions in Art Education*.

SVATOŠOVÁ, Z. (2018) Visual Literacy Through Topic of Gender. *Synnyrt/Origins: Finnish Studies in Art Education. Special Edition. InSEA Conference Interventions in Art Education*.

Exhibitions

Pavla Gajdošíková, Jan Pfeiffer: *There is Somewhere Something Happening*, Entrance Gallery, Prague, 2017.

Mirja Hiltunen, Timo Jokela, Zdeněk Hůla, Michal Sedlák: *Universum locus*, Cross Corridor of the Carolinum, Prague, 2016.

Jiří Kornatovský: *Style Declarative*, Gallery of Modern Art in Hradec Králové, 2018.

Pavla Gajdošíková, Jan Pfeiffer: *There is Somewhere Something Happening*, Entrance Gallery, Prague, 2017.

Michal Sedlák: *Floating Island*, intervention into a landscape, 2012-2013.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA PRO POMÁHAJÍCÍ PROFESE

Anotace:

Katedra výtvarné kultury PF UJEP v roce 2013 poprvé otevřela bakalářský studijní program *Výtvarná výchova pro pomáhající profese*. S mírným odstupem můžeme pozorovat výstupy ze studia ve formě bakalářských prací, které se většinou zaměřují na výtvarné pedagogické projekty pro specifickou skupinu obyvatel nebo jednotlivce. Pojetí umění a tvorby jako služby vytváří zásadní teoretický rámec daného studijního oboru. Tento rámec a na něj navazující edukační přístupy jsou dokladovány na příkladech dvou bakalářských projektů absolventek tohoto oboru.

1 TEORETICKÝ RÁMEC OBORU VÝTVARNÁ VÝCHOVA PRO POMÁHAJÍCÍ PROFESE

Jan Slavík (2009) charakterizuje umělecké aktivity jako hledání rovnováhy mezi *subjektivním* prostorem představ, přání a tužeb tvůrce a *intersubjektivními*, všeobecně sdílenými a prosazovanými obsahy. Lze je rozdělit na následující přístupy (v praxi se pochopitelně vzájemně prolínají):

Umění jako tvorba

Reprezentantem takového přístupu je umělec. Rozhodující je jeho prohlášení, *zakotvení* díla jako díla umění, které ho odlišuje od jiných aktivit.

Umění jako předmět

Reprezentantem této formy vztahu s uměním může být kritik, teoretik, filosof umění, ale také galerijní pedagog či animátor. Společným rysem jejich činnosti je hledání významů, pravdy či správnosti v umění nebo skrze umění.

Umění jako služba

Reprezentanty této oblasti jsou profese pedagogické a terapeutické. Umění se stává prostředkem k cílům, jež jsou považovány za prospěšné a hodnotné. Může sloužit k nalézání rovnováhy mezi jedincem a sociálním nebo přírodním prostředím a otevírat prostor pro výchovu či terapii.

2 CÍLE OBORU

Cílem studijního oboru je připravit studenta po stránce tvořivé-umělecké, tedy aby byl skrze vlastní znalosti, ale také dovednosti kompetentní v oblasti porozumění výtvarné kultuře s důrazem na její vývoj od poloviny 19. století po současnost. Zároveň je zdůrazňováno, aby měl vlastní zkušenost se zážitkem výtvarné tvorby, tedy byl schopen uplatňovat tyto kompetence ve vlastní tvorbě. Takové školení by mělo vytvořit a zdůraznit zásadní rozdíl mezi tzv. poučeným a nepoučeným tvůrcem a zprostředkovatelem tvorby. Tento rozdíl spočívá především v tom, že poučený tvůrce se orientuje v hodnotách dané kultury a produkuje svou vlastní činnost díla kulturně přijatelná, přínosná a esteticky hodnotná. Tedy díla s estetickou hodnotou. Strukturu oboru na pomezí výtvarné výchovy a speciální pedagogiky blíže nastiňuje jeho studijní plán (viz Tab. 1).

Tab. 1 – Studijní plán oboru Výtvarná výchova pro pomáhající profese

Ročník	Semestr	Předmět
1.	1.	Dějiny umění 1
		Projektový seminář 1
		Úvod do artefletiky a arteterapie
		Úvod do práce s grafickými editory
		Výtvarná příprava 1
	2.	Cizí jazyk 1 (AJ/NJ)
		Úvod do pedagogiky
		Úvod do psychologie
		Základy sociologie
		PVK 1 Figurální kresba
2.	3.	PVK 1 Grafické techniky
		Artefletika
		Dějiny umění 2
		Kurz Site specific tvorby
		Počítačová grafika
	4.	Projektový seminář 2
		Výtvarná příprava 2
		Cizí jazyk 2 (AJ/NJ)
		Metody individuální a skupinové sociální práce
		Speciální pedagogika 1
3.	5.	PVK 2 Figurální kresba
		PVK 2 Grafické techniky
		Dějiny moderního a současného umění 1
		Mediální obraz instituce 1
		Odborná praxe 1
	6.	Výtvarná příprava 3
		Zprostředkování výtvarné tvorby 1
		Edukace a rozvoj osob s mentálním znevýhodněním
		Gerontopedagogika
		Speciální pedagogika 2
4.	7.	PVK 3 Grafomotorický vývoj jedince
		PVK 3 Streetartové projekty 1
		Dějiny moderního a současného umění 2
		Mediální obraz instituce 2
		Odborná praxe 2
	8.	Výtvarná příprava 4
		Zprostředkování výtvarné tvorby 2
		Edukace a rozvoj osob s poruchami psych. vývoje a chování
		Metodologie pedagogického výzkumu
		Základy psychopatologie
5.	9.	PVK 4 Přístupy v artefletice
		PVK 4 Street artové projekty 2
		Odborná praxe 3
		Prevence psychosociálních problémů v pomáhajících profesích
		Relaxační a imaginativní techniky ve výtvarné výchově
	10.	Výtvarná příprava 5
		Emoční inteligence a rozvoj sociálních dovedností
		Inkluzivní pedagogika
		Úvod do filosofie a etiky
		Seminář k bakalářské práci
6.	11.	PVK 5 Přístupy v arteterapii
		PVK 5 Textilní tvorba
		Art brut
		Bakalářský projekt
		Kurátorský projekt
	12.	Odborná praxe 4
		Andragogika a profesní poradenství
		PVK 6 Přístupy v arteterapii
		PVK 6 Textilní tvorba
		SZZ – Výtvarná výchova
7.	13.	SZZ – Speciální pedagogika

3 KATEŘINA SKRYJOVÁ: TVORBA JAKO ZPŮSOB SEBE-VYJADŘOVÁNÍ – PROJEKT S POSTIŽENÝM JEDINCEM (autorská reflexe bakalářské práce z roku 2018)

Během studií bakalářského programu *Výtvarná výchova pro pomáhající profese na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně jsem poznala artefletiku a arteterapii. Pro téma mé bakalářské práce bylo jasno – tvorba jako způsob sebevyjadřování s postiženým jedincem. Ve své bakalářské práci jsem spolupracovala s Jiřím. Jiří (25 let), který vytvořil díla, je mým starším bratrem. Zvolila jsem tvoření akční malbou, které se stalo pro tuto práci klíčové a velmi vhodné. V akční malbě jde o bezprostřední gesto ruky a celkové uvolnění, a toho jsem chtěla dosáhnout i s Jiřím. (...) Jiří v prvním roce života prodělal cévní mozkovou příhodu, kdy se mu následkem toho na mozku vytvořilo epileptické ložisko a po dvou letech vypukla epilepsie. Kromě epilepsie trpí divergentním konkomitantním strabismem. Levá část jeho těla je částečně ochrnutá, a práce, které uvidíte, byly vytvářeny pouze jeho pravou rukou. Cílem této bakalářské práce bylo omezit syndrom bílého plátna, zlepšit sebevyjadřování, posílit sebedůvěru. Z výtvarného hlediska bylo mým cílem pracovat s Jiřím s gestickými tahy štětcem, které povedou k jeho „svobodnějšímu“, tedy i uvolněnějšímu, projevu.*

Klient „trnuje“ na známých formátech (A4, A3) a známými technikami (pastelky, fix). Lektorka s klientem prochází knihy s obrazovým materiálem (akční malba). Klient si postupně vybírá umělce:

Jackson Pollock Obr. 1, 3

U tohoto tvoření jsem sledovala změny v působení syndromu bílého plátna, který se však postupně zmenšoval. Jiří byl zpočátku opatrný a bál se rozmáchnout štětcem na ležící plátno. Jakmile ale udělal první gesto rukou – osvobodil se. Celý se uvolnil a byl zcela pohlcen prací. Byl sám se sebou velmi spokojen a zážil štěstím.

Franz Kline

Tady jsme (...) narazili. Jiří celé dílo začemlil a nevěděl proč. Odmítl pokračovat, byl našťvaný sám na sebe. Po domluvě jsme se rozhodli, že dílo necháme jak je a popípadě se k němu vrátíme, pokud bude sám chtít. Tento obraz jsme dokončili jako poslední a proces s ním byl pro Jiřího stěžejní.

Paul-Émile Borduas Obr. 2, 3

Při malování tohoto díla se Jiří snad nejlépe uvolnil. Zpíval si, nevnímal svět okolo sebe, pouze se soustředil na tahy špachtlí a barevnost obrazu. Aniž by to plánoval, barvy zvolil přesně takové, jakou měl ten den na sobě košili.

Mark Tobey Obr. 3 (vpravo)

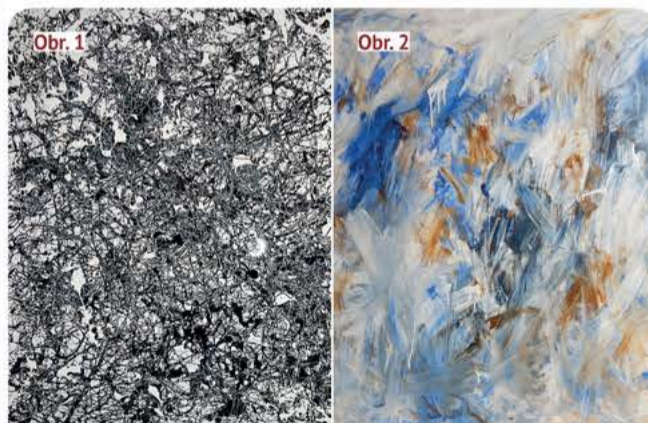
Navozovali jsme pocitu klidu, až meditační atmosféru, poslouchali jsme uklidňující hudbu, nenechali jsme se ničím navíc rozptylovat stejně tak, jako to dělal sám Tobey. Jiří si vždy volil barvy podle sebe a měl na prostou svobodu v tvorbě. Obraz, který vznikl, v sobě nese klid a záznam určitého ticha. Jiří si ho velmi oblíbil a má ho nyní ve své ložnici.

Franz Kline Obr. 3 (vlevo)

Nakonec nastalo téma, zda se vrátit zpět k rozpracovanému Klineovi. O možnostech jsme spolu komunikovali a sám Jiří chtěl překonat prvotní pocitu agrese vůči tomuto dílu. Postupovali jsme pomaleji a znovu studovali podrobně dílo Klinea. Nakonec Jiří obraz částečně zabělil a až následně nanášel gestické tahy černou barvou. U tohoto obrazu se nám podařilo překonat strach a syndrom bílého plátna. Důležité bylo pro Jiřího uvědomění, že si může věřit a také proto se mu podařilo dílo úspěšně dokončit.

Reflexe projektu

I po skončení našeho „projektu“ Jiří nevynechá jedinou volnou chvíli, aby mohl vzít štětec do ruky a malovat. Vzdal se svého velkého koničku florbálu, aby mohl přijmout do svého života novou vášeň, a to malování. Ve škole, kam dochází, je podporován a také tam maluje na plátno. Cíle této práce byly splněny, ale po lidské stránce toho bylo naplněno mnohem víc. Jiří si našel novou vášeň ve svém životě, ve své tvorbě si věří, zlepšil se vztah mezi mnou a Jiřím a zároveň vznikla silná díla rukou „neumělce“.

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

4 HELENA HINGAROVÁ: NÁŠ PŘÍBĚH – OBJEKTY VE VEŘEJNÉM PROSTORU VZNIKLY V ARTEFLETICKÉ SKUPINĚ LIDÍ S MENTÁLNÍM POSTIŽENÍM (autorská reflexe bakalářské práce z roku 2017)

Můj projekt probíhal v několika na sebe navazujících blocích. Jeho součástí byly aktivity v artefletické skupině, tvorba prostorových objektů a jejich umístění do veřejného prostoru města Litoměřice. Poslední částí byla pak vernisáž výstavy s názvem *Náš příběh*. Celý projekt trval 6 měsíců. Artefletické skupiny se účastnilo 17 klientů, s různou frekvencí docházení a na různě dlouhou dobu. Klienti mají většinou lehký až středně těžký stupeň mentálního postižení, nebo kombinované postižení. Většina z nich verbálně komunikuje, sami se pohybují a v dostatečné míře ovládají hrubou i jemnou motoriku.

Projekt *Náš příběh* svým tématem a zaměřením volně navazoval na mé dva předešlé dlouhodobé projekty. V prvním projektu, který se jmenoval *Cesta života* (2011–2012), jsem klienty Diakonie provázela od prenatalního období do současnosti a vyvrcholil výstavou *Obrazové vzpomínky*. Druhý projekt nesl název *Muž a žena* (2012–2013). Klienti měli možnost zažít samy sebe v jedinečnostech svých rolí. Také byl završen výstavou stejného názvu.

Třetí projekt, který byl současně i mou bakalářskou prací, opět cílil na jedinečnost osobností konkrétních lidí s mentálním postižením a podobně jako oba předešlé projekty oslovuje veřejnost, kterou tentokrát stává ne do role pozorovatele, ale i do role partnera.

Popis aktivit

1. Artefletická skupina – vnitřní příběh. Klienti hledali svůj jedinečný osobní příběh, příběh svého života. Byla použita imaginace a výtvarné aktivity.
2. Artefletická skupina – příběh okolo nás. Klienti si uvědomovali okolní svět, který je obklopuje a jak na něj reagují. Byla použita výtvarná prožitková aktivita.
3. Tvorba prostorových objektů, „soch“. Technikou omotávání průhlednou fólií a izolepou vznikly prostorové objekty, otisky těl klientů.
4. Hledání míst na umístění objektů. V návaznosti na předešlé aktivity v artefletické skupině klienti hledali místa ve městě Litoměřice, které mají souvislost s jejich příběhem.
5. Umístění prostorových objektů do ulic města Litoměřice a okolí. Vernisáž a výstava soch s názvem *Náš příběh* spojená s 25. výročí vzniku Diakonie ČCE.

Projekt byl kromě veřejného prostoru města Litoměřice představen také v Muzeu města Ústí nad Labem na výstavě závěrečných prací studentů BPDP 2017. Obr. 4–6 Více o projektu viz přiložený QR kód.

Použitá literatura:

Slavík, J. (2009). *Umění jako služba výchově, prevenci a expresivní terapii*. In M. Komžáková & J. Slavík (Eds.), *Umění ve službě výchově, prevenci, expresivní terapii* (s. 13–26). Praha: PF UK.

Foto:

Archiv Kateřiny Skryjové (1–2)
Archiv Heleny Hingarové (4–5)
Tomáš Lumpe (3, 6)

Vyjádři se kresbou!

Katedra výtvarné výchovy
Pedagogická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci

Jitka Mikošková, Ondřej Moučka – studenti doktorského studia

Koncepce projektu

V rámci projektu Vyjádři se kresbou! se autoři snažili přiblížit tendence a principy v oblasti současné kresby studentům didaktiky výtvarné výchovy na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Prostřednictvím osobní zkušenosti s kresbou se autoři snažili studentům představit široké spektrum výrazových i tematických možností kresby a vzbudit v nich zájem o aktuální tendence u média, které je většinou spojováno spíše s tradičním technickým pojetím. Náplň jednotlivých praktických zadání vycházela z inspirace tvorbou současných autorů a zároveň zohledňovala didaktický potenciál dané kresebné aktivity. Projektu se účastnili studenti navazujícího magisterského studia oborů Učitelství výtvarné výchovy pro střední školy a základní umělecké školy a Učitelství výtvarné výchovy pro střední školy a 2. stupeň základních škol. Byl realizován na seminářích k předmětům Didaktika výtvarné výchovy 1 (1. ročník navazujícího studia) a Didaktika výtvarné výchovy 3 (2. ročník).

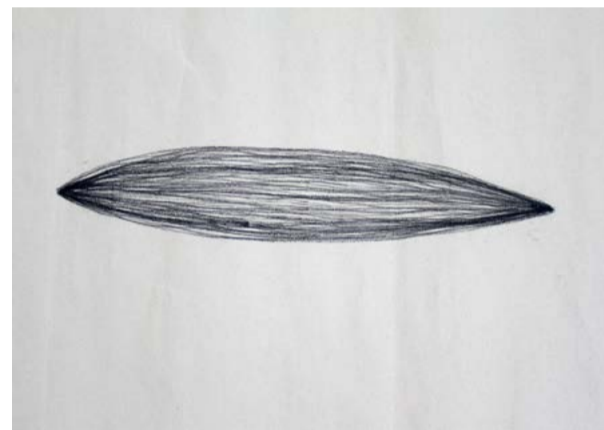
Koncepce projektu vycházela z postupů současné kresby, tematicky jsme projekt zastřešili pojmem „vyjádření“. Vyjádření je všudypřítomné, neustále probíhající, je v naší řeči, v mimice, pohybech, v nakládání s věcmi, ve využívání prostoru, který nás obklopuje, v našem chování, ve stopách, které po sobě zanecháváme. Může být záměrné, stejně jako bezděčné. Je vždy nositelem sdělení, které může být manipulováno, může být svobodné, ale i omezené. Na počátku každého výtvarného vyjádření stojí myšlenka, která postupně nabývá podoby konceptu, následně realizovaného v tvůrčím procesu. Výsledný výraz – ať už je jeho nositelem produkt nebo samotný proces tvorby – vždy působí na svého recipienta a ožívá tak v nespočetném množství osobních interpretací. Každý seminář byl zasazen do konkrétního rámce, vymezeného tematicky a materiálně. Semináře obsáhly jak témata inspirovaná aktuálním společenským a politickým děním (sociální sítě, interpretace a dezinterpretace, populismus), tak osobní až intimní roviny (vlastní identita, hranice svobody, tělesnost). Přičemž někdy se v rámci jednoho zadání mísila ona osobní rovina s celospolečenskou (vlastní identita v rámci sociální sítě).

Vycházeli jsme z kresby jakožto niterného média, často sdělujícího intimní výpovědi, které však zároveň může být i univerzálním jazykem, komentujícím a glosujícím aktuální společenská témata a události. Postupně jsme tedy se studenty realizovali následující semináře: **Budování identity a komunikace prostřednictvím sociálních sítí; Narativita, interpretace a dezinterpretace; Vyjádření tělesnosti; Komunikace a tělo; Problém svobody a individuality člověka; Populismus.**

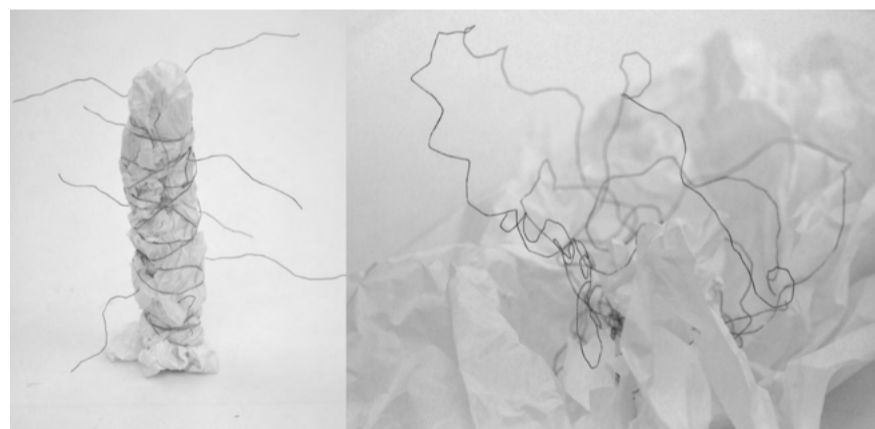
„Aktivita mě bavila, dobrý způsob vyjádřit názor k současnému dění. Líbila se mi změna materiálu – změna oproti klasické kresbě.“
„Workshop na téma populismus mě donutil zamyslet se nad závažnými tématy. Jestli já sama jsem nějakým způsobem zapojena do populismu, čeho všeho se takové téma týká a především, jestli jeden člověk může něco změnit.“

Současná kresba

(od 60./70. let do současnosti) není vymezena jednotnou definicí, je pro ni charakteristické používání tradičních prvků kresby jako je linie, skicování, proces myšlení a zkoumání, ovšem novými způsoby. Linie může být tvořena tužkou, ale také drátem, světelným paprskem. Skicováním a procesem zkoumání nemusí být jen črtání na papír, ale může jít o stopu vlastního těla v prostoru, o záznam prostřednictvím světla nebo dokonce zvuku. Kresba v galerijním kontextu je dnes chápána nikoli jako konzervativní výtvarná technika (Sýkorová, 2015), je otázkou přístupu dané instituce, kurátora nebo teoretika, jak současnou kresbu uchopí a co bude za kresbu považovat. Na výstavách současné kresby proto můžeme vedle prací na papíře vidět kresbu jako prostorový objekt, instalaci, performance, land-art, street-art, digitální kresbu aj. V souvislosti s tímto přístupem můžeme proto prvky kresby spatřovat všude kolem nás, ve stopách ve sněhu, v linii páry, která zůstane na obloze po letu letadla, v telefonních drátech nebo dokonce v sociálních sítích, která nás propojují neviditelnou linkou, tedy kresbou (Dexter, 2005).

„Moje kresba vyjadřuje tělo jako něco samozřejmého, co dennodenně používám aniž bych si uvědomil, jak může být zranitelné.“

Popis vybrané aktivity: Problém svobody a individuality člověka.

Umění je odrazem doby, ve které vzniká, tradiční umělecké žánry popisně zobrazují některé události a okamžiky včetně dobových realit, umění tak někdy přímo podává obraz své doby, zároveň svým vývojem nepřímo reflektuje i celkovou společenskou situaci a vývoj společnosti po stránce nejen technologické, ale i myšlenkové. Postupně přestává pouze ilustrovat a začíná také komentovat a kriticky hodnotit, snaží se poukazovat na problémy a vyvolávat diskuzi. V průběhu 18. století se objevuje karikatura jako prostředek vyjádření se k politickým a společenským změnám, souvisejícím s rozvojem průmyslu a urbanizace (Moran, Birne, 2013). Nový rozvoj technologií, převážně filmu a fotografie, znamenal především to, že tradiční požadavky na kresbu a malbu stran reprezentace skutečnosti ustoupily inovativnějším, experimentálním přístupům, více reflektujícím zájmy a postoje autora (tamtéž). Rada umělců se tak mohla vymezit vůči aktuálnímu dění, glosovat jej, ironizovat. Některé avantgardní umělecké směry přímo reagovaly například na hrůzy války či na sílící konzumerismus, provokovaly, kritizovaly zařité hodnoty a zvyklosti. Nové umělecké formy intervenují do veřejného prostoru (například land art, happening, street art), a mohou tak konfrontovat širší publikum a promluvit do veřejného dění. Aktivistické či angažované umění překračuje hranici mezi uměním kritizujícím společnost (od níž se distancuje) a mezi společenskou realitou samotnou, do níž aktivně vstupuje snahou vyvolávat diskuzi, upozorňovat na problémy. V posledních několika letech se mluví o tzv. artivismu, tedy o spojení aktivismu s uměleckým vyjádřením, s aktivismem skrz umění. Aktivista (aktivista a umělec v jedné osobě) využívá své tvorby jako nástroje aktivismu – k vyjádření protestu proti válce, globalizaci, rozmachu odlišující digitalizace, k zviditelňování kontroverzních témat, sociálních problémů, mocenských a ekonomických rozdílů, zrovnoprávnění menšin a marginalizovaných skupin.

Někteří autoři volí pro vyjádření sociální nebo politické angažovanosti kresbu. Nizozemský umělec Erik van Lieshout ve svých filmech a kresbách, které jsou nezřídka velkoformátové, takže evokují filmové plátno, prostřednictvím osobních zkušeností interpretuje současné sociální problémy a potýkání se s imigrací, intolerancí, kolonialismem a sexualitou (Folkersma in Lahner, 2015). Dokazuje tak, že kresba je vedle intimního a osobního média vhodným nástrojem k poukazování na současná témata (tamtéž). Ve svém projektu Mall (nákupní centrum) si otevřel jednu z opuštěných jednotek v nákupním centru, které mělo být utopickou vizí prospěchu, nicméně se stalo místem, kde tráví čas chudí a nezaměstnaní, aby navázal kontakt s místními a zapojil je do konverzace o jejich kořenech, obrodě, bezpečnosti a konzumerismu (Folkersma in Lahner, 2015). Američanka Andrea Bowers se ve svých fotorealistických kresbách zaměřuje přímo na aktivismus. Překresluje účastníky demonstrací a aktivistických akcí, které izoluje z fotografií dostupných v médiích či z jejich vlastních jako individuality na prázdný papír, čímž se zamýšlí nad jejich identitou a vyzdvihuje tak volby a jednání angažovaných občanů (Kalb in Lahner, 2015).

U výše zmíněných příkladů kreseb kladoucích si za cíl společensky se angažovat a tematizovat současné problémy byla použita média tradiční – tedy tužky a papír. My jsme pro semináře volili pro kresbu netypické materiály: jemný stříhový papír, jenž nám evokoval křehkost svobody, v kontrastu s drátem, jenž svou menší poddajností zdůrazňoval zodpovědnost, kterou svoboda přináší, nebo naopak omezení vyplývající z potlačování svobody člověka a společnosti, se kterým se setkáváme například v totalitním uspořádání. Seminář byl rozdělen na čtyři na sebe navazující části: od seznámení se s textem přes diskuzi a samotnou tvorbu jsme pokračovali prezentací a interpretací jednotlivých objektů.

Studenti se rozdělili na dvě skupiny, z nichž každá dostala text k prostudování a zamyšlení. Vybrali jsme výňatky z druhé části Morovy Utopie, která pojednává o životě lidí v ideálním státě, založeném na rovnostářském principu, kolektivním vlastnictvím a přesvědčení o morální škodlivosti vlastnictví soukromého. Dokonalé a trvalé zákony vymyšlené zakladatelem utopie zaručují spravedlnost a blaho ve společnosti, které je ovšem vykoupeno v podobě omezení osobní svobody a potlačení individuality. S těmito prvky se setkáváme v totalitních režimech. Naopak Mill, autor spisu O svobodě, hájí liberální pojetí svobody jako jedné z nejvyšších lidských hodnot. Člověk má právo na svobodu slova, shromažďování a realizaci svého vlastního potenciálu dle svých představ. Právě rozmanitost vede dle Milla k rozvoji a rozkvětu celé společnosti. Svoboda v Millově pojetí ovšem není bezbřehá – v otázkách dotýkajících se celé společnosti se jí člověk plně zodpovídá. Ačkoli se oba texty řadí dnes již do klasické literatury, vyvolávají řadu aktuálních otázek, které lze vztáhnout k současnému dění na celosvětové i české politické scéně nebo k osobnímu pojetí svobody, vlastnictví, ideálního společenského uspořádání, principům demokracie. Právě tyto otázky jsme se studenty ve skupinách diskutovali, snažili jsme se je propojit s jejich vlastními zkušenostmi a s pocity, které v nich text vyvolal.

Své dojmy a prožitky studenti samostatně zpracovali a přenesli do tvorby objektů. Cílem bylo vyjádřit, jak by se cítili v kontextu podmínek představených v příslušném textu. Jakým způsobem je možné zhmotnit tyto myšlenky, pocity, dojmy, prostřednictvím pevného drátu a lehkého polo-transparentního stříhového papíru? Na závěr proběhla společná prohlídka vzniklých prostorových kresebných objektů. Studenti se na základě zpracování materiálu snažili verbálně postihnout a popsat, co by objekt mohl vyjadřovat, a zdůvodnit, proč si to myslí. Své interpretace potom porovnávali s autorem objektu a jeho záměrem.

Reflexe k některým aktivitám jsme realizovali písemnými anonymizovanými vyjádřeními nebo diskuzí.

„Celkově mě to obohatilo tím, že jsem postupně přišla na to, jak kresbu různě pojmut.“

DEXTER, Emma (ed.). Vitamin D: New Perspectives in Drawing. New York: Phaidon, 2005. s. 352. ISBN 978-0-7148-4545-6
MILL, John Stuart. O svobodě = [On liberty]. I, II. Praha: Oetlo, 1912. 96, 110 s. Světová kniha; 1087-1088; 1097-1098.
MORAN, Lisa, BIRNE, Sophie (eds.). WHAT IS DRAWING? Dublin: Irish Museum of Modern Art, 2013. 34 s. ISBN: 978-1-907020-98-8
MORE, Thomas. Utopie. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1978. 156, [2] s. ABC marxismu-leninismu. Prameny; Sv. 26.
SCHROEDER, Klaus Albrecht, LAHNER, Ely, (eds.). Drawing Now 2015 (katalog výstavy). Vídeň: Albertina, Hirmer, 2015. 231 s. ISBN: 978-3-7774-2500-9
SYKOROVÁ, Lenka (ed.). Postkonceptuální přesahy v české kresbě. 1. vyd. Ústí nad Labem: Fakulta umění a designu, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2015. 160 s. ISBN: 978-80-7414-956-6

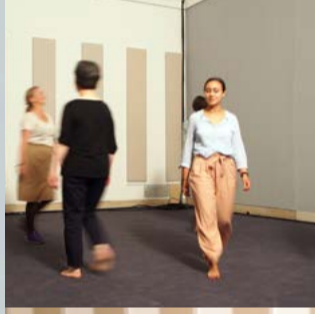
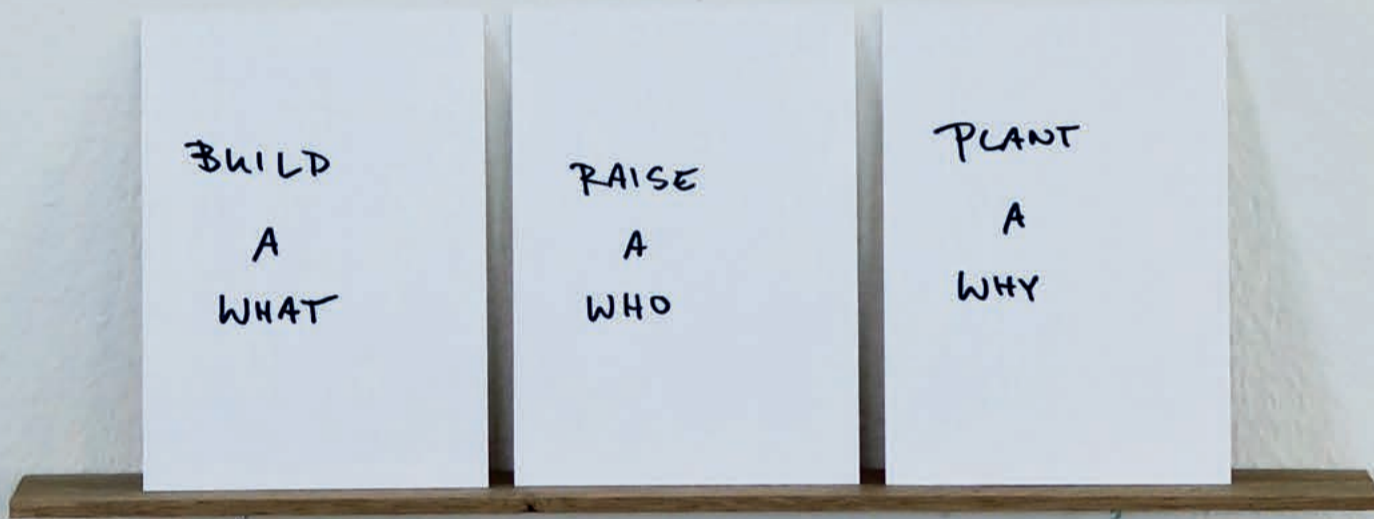
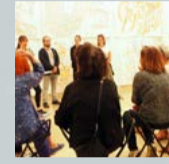
AKADEMIE DER
BILDENDEN KÜNSTE
MÜNCHEN

AKADEMIE DER
BILDENDEN KÜNSTE
MÜNCHEN

Art Education Academy of Fine Arts Munich

Akademie der Bildenden Künste München
Akademiestraße 2 - 4
80799 München
Germany

At the Academy of Fine Arts in Munich, one studies art and art education for teaching at the Gymnasium. There is no need to study another subject. The professors and staff of the program are responsible for the artistic education, analogous to studying in a free class.

The additionally required qualifications are acquired in the corresponding workshops and theory seminars. The degree program extends art education in the direction of art mediation:

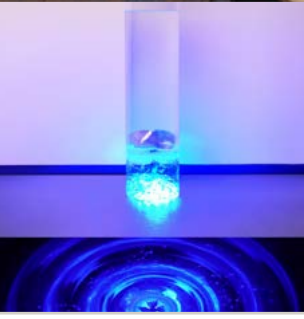
artists - art educators - art mediators.

The program:

- professional instruction for a differentiated view of art
- support in the search for one's own artistic expression
- contact with students who want to share and deepen these interests
- Art that is produced, discussed, exhibited and conveyed

Participation in international exchange programs will provide the opportunity to continue with the study experience abroad. A „Master of Arts in Art and Mediation“ can also be acquired. There is no need to study another subject. The study objective is the first state examination, from which the way over the Traineeship in art and teaching practice for the second state examination or Master of Arts.

Layout: Sabrina Grünauer, copyright: Helmut Maier

N nerudovka

STŘEDNÍ ODBORNÁ
ŠKOLA OBCHODU,
UŽITÉHO UMĚNÍ
A DESIGNU, PLZEŇ,
NERUDOVA 33

Mgr. et BcA. Monika Sadská
učitelka odborných uměleckých oborů

Grafický design Multimediální tvorba Design interiéru

V těchto uměleckých oborech je kladen důraz na schopnost ovládat základy výtvarné užité tvorby. Žák se učí realizovat finální produkt užité tvorby podle svých návrhů. U žáka je rozvíjena schopnost chápat kvalitu produktu a jeho konkurenceschopnost na trhu. Žáci jsou seznámeni i s ekonomickými aspekty tvorby produktu.

Pro zajištění rozvoje kompetencí absolventa se na naší škole uplatňuje nejčastěji

návrhově-realizační model výuky

s ustálenými fázemi výuky: zadání, uchopení tématu, návrhová činnost, konzultace, ověření návrhu makety, realizace produktu a reflexe.

Každá z fází výuky umožňuje celou řadu pojetí. Proces výuky je různorodý díky osobnosti učitele, jeho uchopení modelu výuky i cílům, které pedagog sleduje. Zároveň umožňuje rozvíjet obecné kompetence absolventa i mezioborové znalosti a dovednosti.

předmět Prostorový design

Projektová výuka Obal na 3 páry ponožek 1. ročník, oboru Grafický design

Cílem tohoto odborného předmětu je poskytnout žákům základní informace o prostorovém designu, počínaje navrhováním až po praktické provedení designu výrobku. Dále by si žáci měli osvojit manuální dovednosti, seznámit se s různými dostupnými materiály, jejich zpracováním, a získat schopnost využít svou invenci v zadaných úkolech.

Metodiku odborných uměleckých předmětů bych chtěla představit na úkolu, kde se podařil realizovat projekt, který komplexně umožnil rozvíjet jak odborné, tak i klíčové kompetence žáka oboru Grafický design. Tím projektem byl návrh obalu na ponožky, na němž jsme postupnými kroky a různými metodami výuky dospěli v 1. ročníku k vysoké úrovni produktu. Zvolili jsme metodu simulace reálné zakázky s úskalími, které taková zakázka obnáší. Žáci se vyrovnávali s překážkami prostřednictvím různých postupů, návrhů, diskuzí a vlastních zážitků, a tak již v prvním ročníku získali představu o své budoucí práci.

zadání 2 vyučovací jednotky

Metodou Hra v roli: Pedagog představuje zástupce firmy, který ví, jaký chce produkt, ale netuší, co vše potřebuje grafik, aby mohl obal „na míru“ zrealizovat. Žáci – grafičtí designéři musí klást otázky, vést si poznámky a společnými silami získat veškeré nutné informace.

Cíl: rozvoj komunikativní dovednosti, konstruktivní formulování otázek.

uchopení tématu 6 vyučovacích jednotek

Metodou pojmová mapa ve skupině na téma: Obal a role tvůrce v něm. Diskuzí a vytyčením klíčových pojmů žáci získávají konkrétní představu, co vše ve svém návrhu musí zvažovat, aby jejich produkt na trhu obstál. *Cíl: objevit zásadní funkce obalu, které designér musí znát.*

Metodou experimentu, jehož zadání znělo: „Najdi co nejvíce možností, jak složit ponožky.“

Cíl: zbavit žáka navyklých stereotypů a nastartovat v něm vlastní tvůrčí invenci pro tvorbu produktu.

Metodou domácího úkolu a představením poznatků: Rešerše systému prodeje v kamenných obchodech i supermarketech a obalů na ponožky na trhu.

Cíl: Povědomí o současném stavu produktu na trhu.

návrhová činnost 9 vyučovacích jednotek

Metodou názorná ukázka: Opláštění atypického prostorového tvaru bez použití lepidla.

Cíl: osvojení technické dovednosti zpracování prostorového produktu.

Metodou tvorby skic: Tvorba kresebných nebo prostorových skic z papíru pro obal na ponožky s aplikací poznatků získaných v předchozích hodinách. *Cíl: převedení nápadů do vizuální podoby.*

konzultace 4 vyučovací jednotky

Metodou diskuze s vyučujícím: Na základě skic žák s pedagogem rozebírá veškeré aspekty produktu, které navrhnul. Oceňují spolu zajímavá řešení, návodnými otázkami učitel pomáhá žákovi, aby sám našel problematické prvky, případně cestu k následnému řešení. Konzultace se využívá i po fázi ověření návrhu.

ověření návrhu za pomoci makety 3 vyučovací jednotky

Metoda realizace: Žák si návrhy ověří v reálné velikosti a v jím zvoleném materiálu. Sleduje, zda je jeho představa o produktu funkční. V této fázi úkolu řeší převážně technické problémy.

Cíl: ověření funkce návrhu na reálném materiálu a měřítku.

realizace produktu 3 vyučovací jednotky

Metoda realizace: Finální zpracování produktu se zřetelem na kvalitní a čisté provedení.

reflexe 3 vyučovací jednotky

Metoda Hra v roli: Představení produktu zástupci firmy (vyučující předmětu), majiteli firmy (vyučující předmětu u jiné skupiny) a odborníkovi přes obalový design, u jehož firmy se bude produkt realizovat (garant oboru interiérový design). Žák (designér) představí koncepční záměr produktu, vyzdvihne jeho kvality a reaguje na dotazy výběrové komise.

Cíl: rozvoj komunikativních dovedností a konstruktivní hodnocení.

VÝTVARKA v pohybu současného světa

Základní škola Planá nad Lužnicí, okres Tábor
ČSLA 65, Planá nad Lužnicí

Edukační přístup pracoviště vychází z kurikulárních dokumentů RVP ZV. Zaměřují se na naplňování jeho základních cílů: poznávání výtvarného jazyka, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků.

Pro naplňování tohoto cíle volím úlohy, které reagují na výzvy současného světa. Věnujeme se tématům environmentálním, módě a identitě, současnému umění a jeho strategiím, rozvíjení vizuální gramotnosti a práci s digitálními médii včetně vytváření filmů a animací a ověřování jejich komunikačních účinků.

Chci rozvíjet výtvarnou výchovu jako moderní předmět, který umožňuje žákům seznámit se s pestrou možností výtvarného vyjádření v současném světě a reagovat na ně.

autorka posteru: Mgr. Eva Volfová, e.volf@seznam.cz

Utility art – recyklované plastyky

Z odpadového obalového materiálu od potravin ze školní kuchyně, vytvoř plastiku, která uvede původní obal do jiných souvislostí.

přetvářecí činnosti / rozvíjení materiálové citlivosti / reakce na environmentální téma
žákovské práce, 7. ročník ZŠ

Cesta k fotografii 1

Hra na fotografický ateliér

Vytvoř portrét, na kterém zachytíš sebe nebo kamaráda jako představitele domluvené role.

seznamování s digitálními médii / využití v tvorbě a vyjádření / práce s atributy / zkoumání vztahu postavy a pozadí / poznávání rolí
žákovské práce, 2. ročník ZŠ

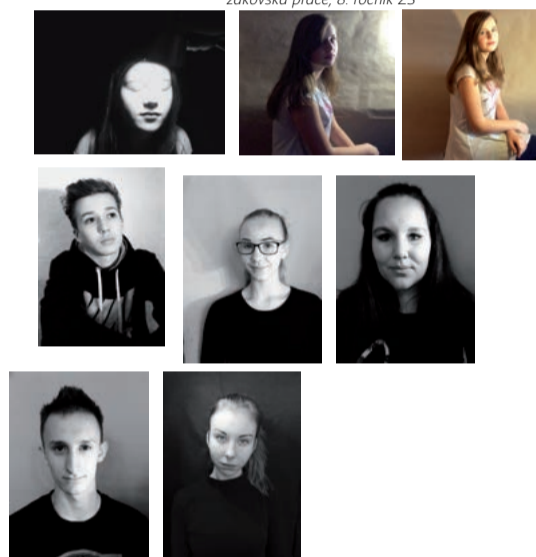

Cesta k fotografii 2

Osvícení (portrét a světlo)

Vytvoř portrét, kde bude důležitou roli hrát světlo.

portrét / identita / digitální média / světlo / komunikační účinky / výtvarný výraz
žákovské práce, 8. ročník ZŠ

Shoda výrazu s významem / Aby hnusný bylo hnusný

Zpracuj výtvarně daná slova tak, aby jejich výraz byl ve shodě s významem.

význam / výtvarný výraz / typogram

žákovské práce, 6. ročník ZŠ

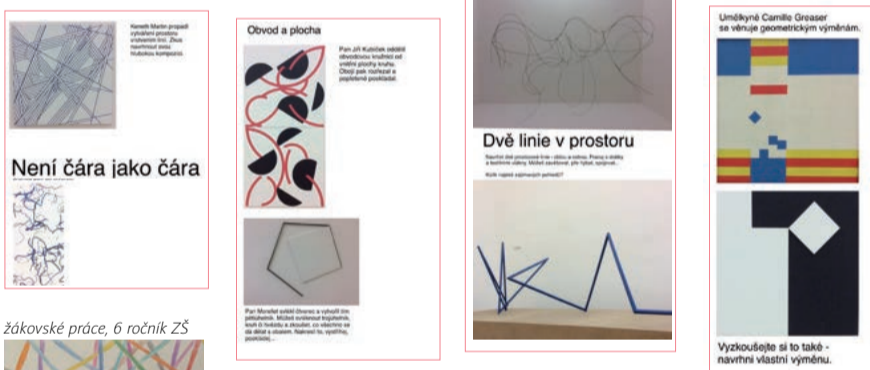
Poznávání strategií současného umění

Vyzkoušej si možnosti geometrie ve světě umění.

Seznam se s jednotlivými strategiemi a s využitím stejného principu navrhni vlastní kompozici.

Návaznost na výstavu TRANSFORMACE GEOMETRIE V GHMP

geometrie / abstrakce / současné umění / prezentace / linie, barva, tvar / komunikace

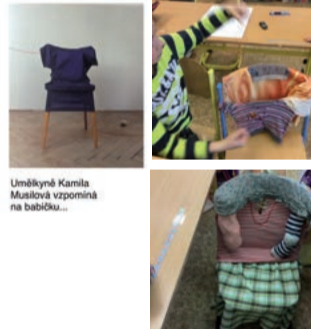
žákovské práce, 6. ročník ZŠ

Výtvarné reakce na téma oděv-móda-identita

Jak bys ty oblékla židli při vzpomínce na někoho blízkého?

žákovské práce, 1. ročník ZŠ

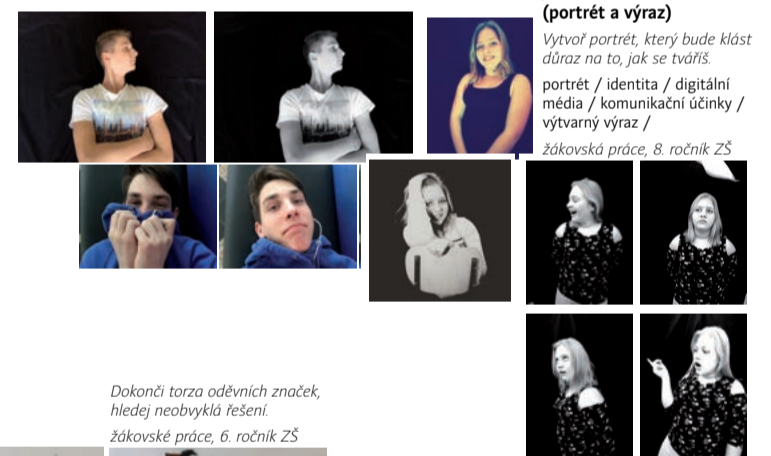
Umlékně Kamila Musková vzpomíná na babičku...

Jak se to tváříš?

(portrét a výraz)

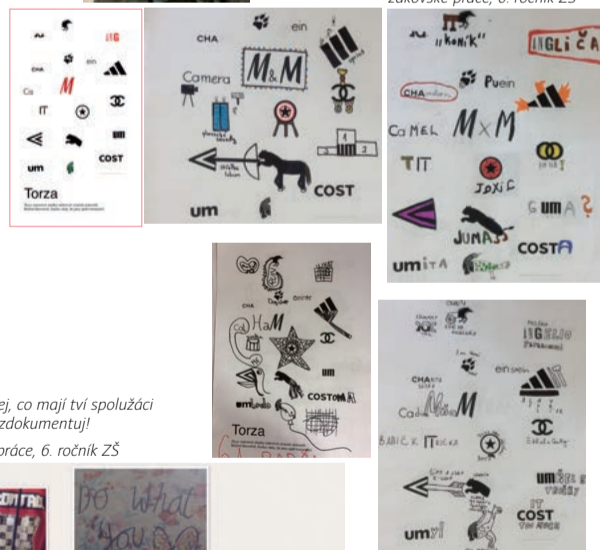
Vytvoř portrét, který bude klást důraz na to, jak se tváříš.

portrét / identita / digitální média / komunikační účinky / výtvarný výraz /
žákovské práce, 8. ročník ZŠ

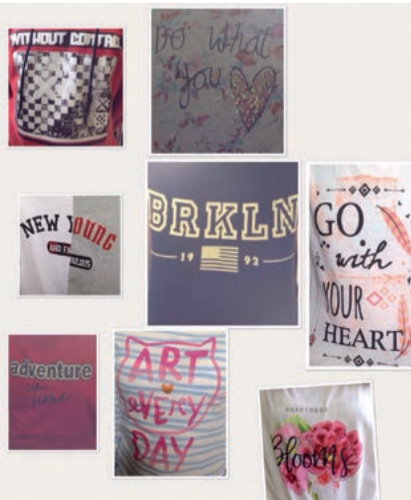
Dokonči torza oděvních značek, hledej neobvyklá řešení.

žákovské práce, 6. ročník ZŠ

Prozkoumej, co mají tví spolužáci na tričku, zdokumentuj!

žákovské práce, 6. ročník ZŠ

Jaký vzak chceš svému okolí prostřednictvím trička dát ty? Navrhni a pomoci šablony a spreje realizuj.

žákovské práce, 6. ročník ZŠ

současné umění / prostorová tvorba / komunikace / grafický projev / přetváření / odívání / identita /

ANOTACE

Text přibližuje didaktické aspekty zadání tvorby v předmětu výtvarná výchovy na osmiletém gymnáziu, spolu s jeho vybranými výstupy. Významnou kvalitou didaktické struktury zadávaného úkolu je nabídka problémů, které mají žáci vyřešit. Ta zásadním způsobem ovlivňuje proměnu neotřelých žákovských vjemů, představ a složitějších myšlenkových konstruktů v unikátní žákovskou vizuální výpověď. Ačkoliv je ona výpověď sama o sobě unikátní, je nezbytné přinášet zásahem pedagoga nová poznání a možné cesty k interpretaci uměleckého sdělení či vlastní tvorby jako výtvarné výpovědi. Jelikož je vizuální sféra proměnlivým tokem informací a transformované obsahy je nutné následně dekodovat, zaměřují se na žákovské výstupy tvorby, které vybízí k rozmanitým konotacím.

Tuto praxi dlouhodobě realizují na Osmiletém gymnáziu Palackého v Mladé Boleslavi, které má standardní učební plán, je však fakultní školou Univerzity Karlovy v Praze a současně i výzkumným pracovištěm.

Žáci uvedeného gymnázia mají v rozvrhu dle školního vzdělávacího programu výuku výtvarné výchovy po šest let studia; v primě 2 vyučovací hodiny týdně, od sekundy do sexty pouze 1 vyučovací hodinu týdně. Jedná se o koherentní kolektiv žáků v důležitém životním období, kdy mění postoje i preference, a to i v závislosti na psychologicko-sociologickém stavu jedince v období puberty a dospívání. A výtvarná výchova otevírá mnoho dveří do vizuální sféry, seznamuje s uměním a nabízí cesty k sebepoznání nejen skrze svobodný tvůrčí projev. Upevňuje žákovy postoje a hodnoty sahající daleko za „pouhé“ poznávání umění, spoluutváří osobnost jedince.

DIDAKTICKÉ ASPEKTY ZADÁNÍ TVORBY

Didaktická složka výuky nastavuje cíle výukové jednotky a koncepci metodických cest, umožňujících těchto cílů dosáhnout. Dospět k cíli často znamená vyřešit pedagogem zadaný problém, určený k řešení. Strategie nabízí každému žákovi možnost projevit svou čistě osobitou schopnost vyjádření.

Jedním z příkladů výstupu edukačního procesu je transformace obsahů zážitků, zkušeností a představ v procesu žákovské tvorby. Tato (víceúrovňová) transformace (Slavík, 1990) se pak stává podnětem k materiálové metafoře za pomoci výrazových prostředků, kterou žák k sebevyjádření využije. Jedním z didaktických cílů je pak pomocí záměrně probouzených asociací aktivovat (v paměti ukotvený) vizuální rejstřík žáka a dále jej obohacovat.

Od prvotního seznámení se s úkolem je na straně žáka započat proces rozhodování a zpětného ověřování kroků řešení, jelikož uvažování „rozmanitých inteligencí“ (Gardner, 1999) nabízí nespočet úhlů pohledu. Proto i pedagog musí zvažovat úskalí, které jím vybrané a formulované výtvarné zadání může přinést. Při didaktické analýze zadání úkolu pro výtvarnou tvorbu, ve kterém mají být využívány inspirační zdroje z vizuální sféry, ověřují, zda nabízejí širší repertoár žákovských interpretací i případného následného využití v jejich vlastní tvorbě. Ke každému uměleckému dílu je nutné osvětlit jeho kontext a poté vyzvednout aspekty, které mohou inspirovat žáky, či názorně poukázat na výtvarné prostředky stejně jako na různé přístupy zobrazení téhož námětu. Důležitý je rozmanitý výběr médií inspiračních zdrojů, přičemž každé médium disponuje jinou možností prostředkování informace. Percepce a žákovské prekoncepty jsou postupovány kognitivním procesům k opětovnému ověřování. Tyto procesy utváří zážitky, znovu oživují paměťové obrazy, formují preference, které se promítají v žákovské tvorbě.

Příkladem výzkumného nálezu může být výtvarná řada abstrahovaného zvířete. Zde byly zvoleny inspirační zdroje z umělecké sféry, pracující s mimikry, mísením prvků díla ve vícehledovém zobrazení „kubistického“ pojetí a další, pracující s postupným vyjevováním námětu, které je závislé na znalostech výtvarných forem a symbolů. Stejným inspiračním zdrojem jsou variace *Jablóni (Červený strom, Šedý strom a Rozkvetlá jablóni)* od Pieta Mondriana, kde je názorně ukázán proces abstrahování. Cílem tvorby je výtvarná řada, kdy od realistického vyobrazení skrze postupné vyzvedání charakteristických prvků na úkor ostatních znaků je různými technikami, stylizací, technologickými přístupy docilováno modifikovaného a abstrahovaného znaku zvířete. Zadání má čtyři až pět fází, a tedy i samostatných kroků (dle ukázek v průběhu let i různého věku žáků byly některé tvůrčí kroky změněny, například přidáním jednoho dílčího kroku nebo možností kresebného zpracování v některých krocích). Žákův proces klasifikování a třídění shlukuje prvky do stejných klasifikačních tříd, nebo je naopak staví mimo tyto třídy a vymýšlí se pro ně třídy další. To je klíčové při kladení důrazu na mizezi a případné zamaskování zvířete může být žákův možný klíč v postupu stylizace a abstrahování předlohy fotografie zvířete. Dle dílčích kroků (v každém vyobrazení) je divák znejšňován rozkladem plánů předlohy – možným splynutím pozadí s předním plánem a ústředním motivem rozložením motivu dle různého stupně abstrahování do barevných ploch či technikou různosměrného nanášení pastózního nánosu zíhaného odstínu barvy rozlišení námětu a okolí. Práce žáků jsou osobité, originální a nabízejí rozličná pojetí, tím se jejich interpretace v kolektivu třídy každoročně nese v zábavném duchu stejně jako reakce na jejich postupné vystavování v prostorách školy.

METODICKÉ POZNÁMKY A HODNOTÍCÍ REFLEXE

Didaktická transformace obsahu na straně pedagoga je stěžejní a výchozí krok, určující náročnost a směr, kterým se vyučující s žáky ubírá. Jedná se o nastavení problému. Ten je nutné vyřešit a navést žáka například zvolením předem vybraných technik či námětů k rozvažování jeho dalších kroků. Další krok transformace je samotnou realizací úkolu, jeho dílčích výstupů, s využitím vnímání žáků, jejich předchozích zkušeností na poli tvorby, ze kterých následně teží při svém rozhodování při procesu tvorby.

První výstup je realistické zobrazení zvířete dle předlohy. Tvoří výchozí realistické pojetí, které je dále abstrahováno.

Druhým výstupem je změna barevnosti námětu a pozadí a možné vypuštění jednoho detailu, kterým se od původního motivu odlišuje, což je podpořeno změnou barevnosti a prostředí, do kterého je motiv umístěn.

Třetím výstupem je navázání na inspirační zdroj – *Šedý strom*, kterou autor zplodil a prostor mezi větvemi doplnil zřetelnými tahy. Ty tvoří jakýsi dojem dvou obrazů – kontury a výplně jako u vitráže. Toto znejšňování dojmů z hloubky prostoru nabízí nové uspořádání prostoru. U novější verze tohoto zadání (práce prvního ročníku) je zde motiv skryt v ploše zcela zaplněné tvary a obrazy, avšak tentokrát je motiv rozpoznán jen jinými směry hutných nánosů barvy. Tahy jsou tvořeny mísením barvy a latexu, kdy plochý štětec zíháním umožní zamaskovat námět do ploch tak, že pokud se soustředíte na kladené tahy, rozeznáte v ploše motiv zvířete.

Čtvrtý výstup využívá poslední v řadě námětu jablóni – *Rozkvetlá jablóni*, zde je námět roztržěn do znaků, odkazujících na přítomnost jablonek, avšak prvky jsou rozestý po ploše. Žák má možnost barevně akcentovat vybrané plochy tak, aby naznačovaly přítomnost námětu zvířete (práce z roku 2011).

Pátý výstup se objevuje v pozdějších realizacích tohoto zadání (práce z roku 2018). Byl přidán úkol vytvořit logo (zde jsou nutné inspirační ukázky z dřívějších i graficky i informačně nevyhovujících návrhů loga).

Koncepce výtvarné řady byla zvolena záměrně pro možnost uceleného náhledu, kdy výpovědní hodnota je tvořena celkem, který nabízí rozmanitá pojetí, kdy se jednotlivé kroky odlišují zvoleným rukopisem a rozmanitostí přístupů. Ty vždy ukáží inklinaci žáka k určitému druhu vyobrazení, ovšem vyvažují jej ostatní kroky, ve kterých se projeví jeho odvaha v přístupnosti novým postupům tvorby a otevřenosti ve vyjádření svou charakteristikou nepřiliš doslovné. Tyto formy s abstrahovanou formou vyobrazení disponují například další úrovní výkladu, a to pomocí uplatnění znaků, symbolů v díle. Klíčová je interpretace uměleckého díla ve smyslu inspiračního zdroje, ovšem podstatnou složkou realizace úkolu v žákovském pojetí je též interpretace vlastní tvorby.

Žáci jsou vedeni k interpretaci vlastní díla, což obohacuje i kolektiv. **Obsahová stránka výstupu žáka pracuje se znaky, symboly, dvojitou metaforou.** I bezděčně se ve výstupu tvorby mohou projevit mnohoznačná sdělení, která navozují nové interpretační cesty. Pokud je tvorba didakticky zdařile nastavena, vybízí žáky k vícevrstevnatým výpovědím, které mohou jejich spolužáky dále obohatit. Kontext, v jakém tvorba vzniká, je nezbytný pro jeho obsah a podmínkou pro existenci výsledného artefaktu. Obsah, ve smyslu sdělení, určuje hodnotu a je zprostředkováván výrazovými prostředky. Forma může být stejně jako obsah ovlivněna trendy a mnoha proudy, vyskytujícími se v současnosti. **Zpětná vazba oboru výtvarné výchovy je nutná k nalezení dalších cest efektivní, avšak stále unikátní výuky rozšiřující a podporující vizuální gramotnost, fantazii, spontánnost, divergentní myšlení a odvahu poznávat současné kulturní dění.** Komunikace skrze tvorbu podporuje další rozvoj žáka jakožto empirického diváka, který zohledňuje jistou subjektivní skutečnost a zkušenost s kulturním okolím. Tvorba pojímaná jako sociokulturní proces je interaktivní.

ZÁVĚR

Výsledný výstup tvorby naplňuje výchovné cíle svou originalitou a sdělením, které do něj žák zakódoval. Komunikuje samo o sobě, upevňuje žákovy postoje, dále je podrobena interpretaci autora i ostatních žáků a vystavení těchto výstupů v prostorách školy je oblíbeným námětem hovorů, které o přestávkách upoutávají pozornost shlukujících se žáků více, nežli pohledy do displejů mobilních telefonů. Reflexe je též cenná složka tvorby a mohu říci, že toto zadání tvorby je díky motivaci žáky dobře přijímáno a závěrečné interpretace žáků se vždy shledaly s uznáním spolužáků. Poznání okolností volby žáka, sahající za výsledný artefakt, je nyní nezbytné aktualizovat. Vědět, co žáci vyzdvihují jakožto platné, aktuální a směrodatné, je důležitou zpětnou vazbou na poli edukace.

Výsledky podrobněji popsaného pedagogického experimentu výtvarného zadání *Parafráze*, je možno spolu s didaktickými aspekty nalézt zde: Včelišová, K. (2018). *Parafráze v tvorbě žáků osmiletého gymnázia. Výtvarná výchova*, 58 (1–2), 52–65.

ZDROJE

BÍLEK, P. A.: *Hledání jazyka interpretace*. Brno: Host, 2003.

GARDNER, H.: *Dimenze myšlení: Teorie rozmanitých inteligencí*. Praha: Portál, 1999.

GOODMAN, N.: *Jazyky umění: Nástin teorie symbolů*. Praha: Academia, 2007.

PIAGET, J. – INHLEDEROVÁ, B.: *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 1997.

SKALKOVÁ, J.: *Pedagogika a výzvnové doby*. Brno: Paido, 2004.

SLAVÍK, J.: *Didaktika výtvarné výchovy III: Základy vědeckovýzkumné práce ve výtvarné výchově*.

Školní vzdělávací program Gymnázia Palackého v Mladé Boleslavi vymezuje cíle a další charakteristiky výtvarné výchovy pro primu až kvartu následovně: „Výtvarná výchova je založena na dvou základních fenoménech:

- **výtvarném projevu, který jako svébytná činnost a univerzální řeč tvoří neopominutelnou součást ontogeneze lidského jedince i fylogeneze lidského rodu**

- **na výtvarné kultuře, která od počátku stále výrazněji postupuje všechny vrstvy a součásti lidské kultury.**

Základním rysem koncepce předmětu je propojování smyslových, citových a myšlenkových složek psychiky žáka se schopností hlubokého prožívání a osobitého vyjadřování jevů a vztahu v mnohotvárném vnějším i vnitřním světě: napomáhá humanizaci světa.“

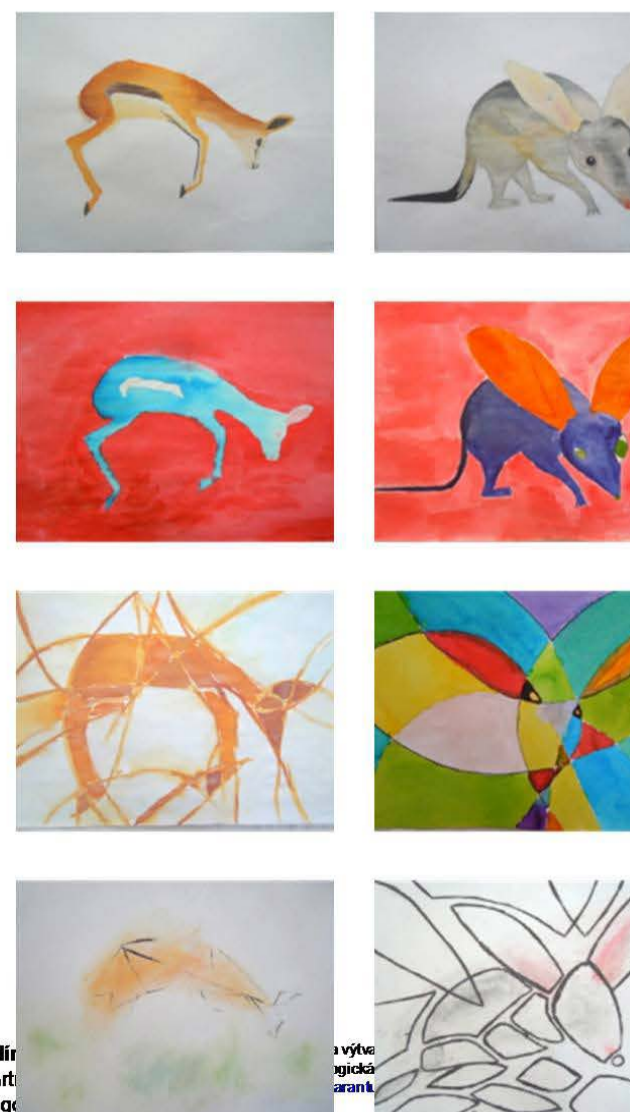
Pro kvintu až sextu je učivo charakterizováno takto: „Výuka chce vést studenty k orientaci v současných metamorfózách umění, naučit je chápat standardní i novátorské přístupy v tvorbě a rozlišovat, co je v uměleckých žánrech progresivní a co je pouhá módní, bulvární komerčně zaměřená „tvorba“ nebo kýč.“ Činností pojetí výtvarné výchovy se projevuje i v seznamování studentů s konkrétními uměleckými díly nejrozličnějších oborů, médií a specifických výrazových prostředků, která používají (literární tvorba, výtvarné umění, hudba, divadlo, tanec, film, fotografie a televize). Studenti jsou seznamováni se změnami v pojetí krásy od starověku do současnosti; těžištěm je moderní a postmoderní tvorba, její kontexty a interpretace.

převzato z ŠVP, který je dostupný na www.g8mb.cz /dokumenty ke stažení

práce žáků prvního ročníku, rok 2018

práce žáků pátého ročníku, rok 2011

Karolína
Depart
Pedago

výtva
gická
arant

Na dvoře krále Karla IV.

Mgr. Soňa Jindrová, 7. ZŠ a MŠ Plzeň

- Výtvarné činnosti patří na naší škole mezi významné prostředky, které rozvíjejí osobnost dětí. Snažíme se, aby činnosti byly co nejzajímavější a děti mohly získat co nejvíce poznatků, a hlavně prožitků z tvorby. Naším hlavním cílem je rozvíjet fantazii a kreativitu a nabízet široké spektrum výtvarných technik a postupů. Snažíme se také rozvíjet estetický cit k věcem, které děti obklopují, k uměleckým předmětům, k přírodě a seznamujeme je s různými formami umění.
- S dětmi navštěvujeme galerie a učíme je vnímat umělecká díla našich a světových autorů a tyto poznatky pak reflektovat ve vlastních výtvarných aktivitách. Prostřednictvím výtvarné výchovy reagujeme na aktuální kulturní a společenské dění. Práce dětí vystavujeme v prostorách školy a také zasiláme do výtvarných soutěží.
- Znalosti, které děti načerpají během výuky (např. dějepisu, přírodopisu, hudební výchovy) uplatňujeme ve výtvarné praxi. Děti vedeme ke vzájemné spolupráci a komunikaci, učíme je toleranci a respektu k odlišnostem v jejich vlastní tvorbě i životě.

Úkol: výtvarně zpracovat postavy krále, královny, dvořanů a ostatních lidí žijících na královském dvoře v době jeho vlády.

• **Cíl:** převedení vlastní osobité představy do podoby loutky. Rozvoj představivosti, kreativity, vnímání barev a materiálů a jejich vzájemného působení. Seznámení s technikou kašírování a jejího využití při tvorbě prostorových objektů. Rozvoj vzájemné spolupráce a komunikace při práci.

• **Materiál:** nafukovací balonek, noviny, bílý papír, sádrové obvazy, plastová láhev, zbytky látek a kožesin, korálky, ozdobné stuhy, dráty, jehla, nit, temperové barvy, tavné pistole.

Tématem Karla IV jsme se zabývali před třemi lety, kdy si celá Evropa připomínala 700. výročí jeho narození a Národní pedagogické muzeum a knihovna v Praze vyhlásily výtvarnou soutěž na toto téma. Dvě loutky, které jsme do soutěže zaslali, získaly 3. místo v kategorii Prostorové objekty jednotlivců ve věkové kategorii 11 - 14let.

Samotná realizace loutky byla poměrně pracná, trvala pět dvouhodinových bloků výuky a vyžadovala použití různých výtvarných technik a způsobů práce. Děti uplatnily velké množství fantazie a kreativity.

Aktivní a kontextuální zóny: místa pro dialog s návštěvníkem

Co jsou aktivní a kontextuální zóny?

S jasnou koncepcí připravená místa, ve kterých návštěvník bez přítomnosti muzejního pedagoga aktivně (aktivní zóny) či mentálně (kontextuální zóny) reaguje na výtvarné dílo, skupinu děl či téma spojené s celou výstavou.

Kde je můžeme nalézt?

V muzeích a galeriích. Jako součást expozice nebo v její těsné blízkosti.

Komu jsou určeny?

Dětským i dospělým návštěvníkům.

K čemu slouží?

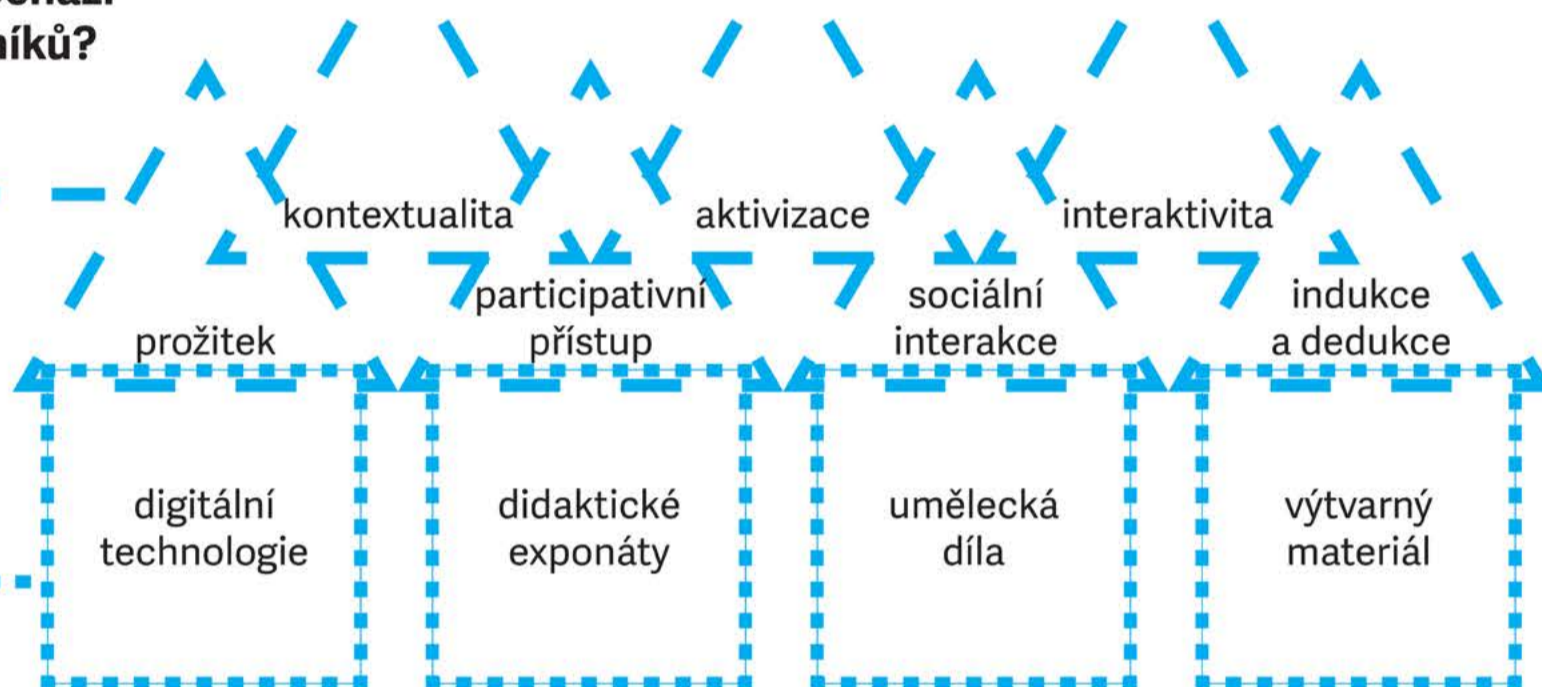
K didaktické transformaci obsahu a významu výtvarného díla, skupiny děl či tématu výstavy pro předem určenou skupinu návštěvníků.

METODY

Jakými způsoby dochází k aktivaci návštěvníků?

PRINCIPY

PROSTŘEDKY

Příklady aktivních a kontextuálních zón v Muzeu umění Olomouc

AKTIVNÍ ZÓNA

Výstava: Šumění andělských křídel | Anděl v evropském výtvarném umění
Hlavní idea: prostřednictvím tvorby andělské postavy z netradičního (odpadového) materiálu poukázat na formální souvislosti s díly vybraných umělců zastoupených na výstavě
Formulace zadání: Vytvořte si anděla z netradičního materiálu. Pokud budete chtít a použitý materiál to dovolí, můžete vzniklé dílo zavěsit na dráty do prostoru místnosti.
Autoři: Hana Lamatová a Marek Šobáň

KONTEXTUÁLNÍ ZÓNA

Výstava: Olomoucká synagoga 1897–1939
Idea: přenést prostřednictvím zvuku místo, kde stávala olomoucká synagoga do muzea a symbolicky tak propojit obě lokality
Formulace podnětu k přemýšlení: Se sluchátky na uších můžete přemýšlet nad proměnnou funkcí a významu daného místa z hlediska kulturního a společenského nebo si uvědomit pouhé plynutí lidského bytí.
Autoři: Hana Lamatová a Marek Šobáň

KONTEXTUÁLNÍ ZÓNA

Výstava: Šumění andělských křídel | Anděl v evropském výtvarném umění
Hlavní idea: zamyslet se nad chápáním anděla jako ambivalentního symbolu a rozšířit zastoupení výtvarných médií na výstavě o instalaci a konceptuální přístup
Formulace podnětu k zamyšlení: Tento prostor uvádí do kontextu výstavy umělecké dílo českého výtvarníka Jana Pfeiffera (video sekvence a instalaci objektů). Autor pracuje s mnohokrát a mnohými způsoby využívanými znaky a přeměňuje je v jednoduché geometrické tvary. Můžeme mezi nimi hledat odpovědi na celou řadu otázek, např. Je anděl stále chápán jako náš ochránce? Musí mít andělé křídla? Stává se okřídlená postava automaticky andělem? apod.
Autorky: Hana Lamatová a Michaela Soukupová

AKTIVNÍ ZÓNA

Výstava: Kresby starých mistrů ze sbírky Arcibiskupství olomouckého
Idea: prostřednictvím světelné UV instalace představit návštěvníkům základní perspektivní postupy
Formulace zadání: Zažijete lineární kresbu v trojrozměrném prostoru. Do tvorby zářící perspektivy se můžete zapojit vyhotovením další úsečky. Propojte připravené a očíslované body pomocí připraveného materiálu.
Autorka: Hana Lamatová

KONTEXTUÁLNĚ AKTIVNÍ ZÓNA

Výstava: V oplatce jsi všecek tajně | Podoby eucharistického Krista ve vizuální kultuře
Idea: vyzvat návštěvníky k osobní kontemplaci tématu výstavy a umožnit jim spoluvytvářet artefakt
Formulace zadání a podnětu k přemýšlení: Vezměte si kladivo s hřebíkem a zatlučte ho do připraveného trámu. Aktivitou projevíte svůj názor a vytvoříte uměleckou instalaci. V jedné polovině trámu dáváte hlas myšlence, že Ježíš Kristus je přítomen v hostii (oplatce) a v druhé, že není.
Autoři: Hana Lamatová a Marek Šobáň

AKTIVNÍ ZÓNA VE VÝSTAVĚ

Výstava: Inge Kosková | Kresby
Idea: po vzoru autorky tvořit pod vlivem hudby
Formulace zadání: Nasaďte si sluchátka s oblíbenou skladbou Inge Koskové a kreslete, co vám hudba napoví. Při tvorbě navazujete na svého předchůdce a vytvoříte společný obraz inspirovaný nejen samotnou Inge, ale také jí věnovaný.
Autoři: Terezie Čermáková a David Hrbek

Tablet jako nástroj kreativity v muzejní edukaci

muo
muzeum
umění
olomouc

Díky projektu NAKI II *Za chrám, město a vlast. Olomoucký biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu uprostřed barokní Evropy* získalo Muzeum umění Olomouc k dispozici tablety. V současné době je v nich nahraná aplikace Sen biskupa Karla určená především dětskému návštěvníkovi a plní funkci samoobslužného interaktivního průvodce po stálé expozici Arcidiecézního muzea v Olomouci a Kroměříži. Dále v rámci výzkumného projektu lektori hledají cestu, jak efektivně zapojit tablety do animačních programů. Všechny své zkušenosti z tvorby, realizace a hodnocení kvality aplikací v tabletech promítnou do metodik určených pro inspiraci mimo jiné edukačním pracovníkům z ostatních institucí. Metodiky vyjdou v závěru roku 2019.

Muzeum umění
Olomouc
Denisova 47
OLOMOUC

Mgr. Lenka Trantírková
+420 585 514 213
trantirkova@muo.cz

Tablet je sám o sobě jako multifunkční zařízení zajímavou pomůckou pro vzdělávací účely, aniž by do něj bylo třeba vložit speciálně vytvořenou aplikaci na míru pro danou instituci. Poskytuje široké možnosti editace zvuku, videa a obrazu i díky volně stažitelným aplikacím.

ZVUK

AUDIOPRŮVODCE

Výstava: *Století relativity*

Projekt: *HEART – jednoletá pravidelná měsíční setkání se studenty 2. ročníku Gymnázia Olomouc-Hejčín; další výstupy a informace: <https://muo-heart.webnode.cz/>*

Cílová skupina: *Studenti SŠ*

Použité aplikace: *Hlasový záznamník (pozn. verzi Hlasového záznamníku či jen Záznamníku je mnoho a svou kvalitou jsou srovnatelné, velmi často jsou již standardně nainstalované v tabletech či chytrých telefonech.), Actionbound*

V rámci projektu HEART studenti zpracovali a namluvili audioprůvodce vztahujícího se k vybraným umělcům. Jednou z rovin audionahrávek byly i pokyny pro návštěvníky, kdy se studenti inspirovali výtvarníkem a literátem Ladislavem Novákem a jeho knihou *Receptář – 9 návodů, jak se chovat před obrazy a vytvořili na vybraná díla vlastní „recepty“*. Vyzkoušeli si tedy vytvořit i takovou polohu nahrávek, při které návštěvníky-posluchače aktivizují a pobízí k zamyšlení se nad vybraným dílem z netradičního pohledu. Audionahrávky se staly součástí interaktivní procházky, která díky aplikaci Actionbound provázela návštěvníky muzeem v létě 2018.

OZVUČENÍ UMĚLECKÉHO DÍLA

Výstava:

Koně v piškotech | Slavnosti na dvoře císaře Leopolda I.

Program: *Chceš-li zachovat mír, oslavuj!*

Cílová skupina: *Studenti SŠ*

Použité aplikace:

HumOn, PicsArt's Animated GIF & Video Animator

Pro zajímavou práci se zvukem lektori zvolili aplikaci HumOn. Její název vychází z anglického slova hum = broukat si. Aplikace zaznamenává lidský hlas a převádí ho do melodie, která se dá posléze editovat. Studenti středních škol svými hlasy ozvučovali grafiku s vyobrazením barokního ohňostroje. V závislosti na čase, pracovali i s aplikací PicsArt's Animated GIF & Video Animator a dotvořili vybranou ozvučenou grafiku i vlastní kresbou a následnou animací.

OBRAZ

DIGITÁLNÍ KRESBA

Výstava: *Jozef Jankovič | Plynutí času*

Projekt: *HEART*

Cílová skupina: *Studenti SŠ*

Použitá aplikace:

Picsart Photo Studio

Studenti v první fázi vytvořili semknuté sousoší za pomoci vlastních těl a lepicí pásky. Ve druhé fázi dané sousoší vyfotografovali a podívali se na něj s odstupem. Na závěr aktivity pomocí dotykového pera a aplikace Picsart Photo Studio vyjádřili digitální kresbou pocity ze sevření a deformace, z témat vážících se k samotné výstavě.

HOLOGRAM

Výstava: *Victor Vasarely | TER-F2*

Program: *Vasarely (v) budoucnosti*

Cílová skupina: *Žáci I. stupně ZŠ*

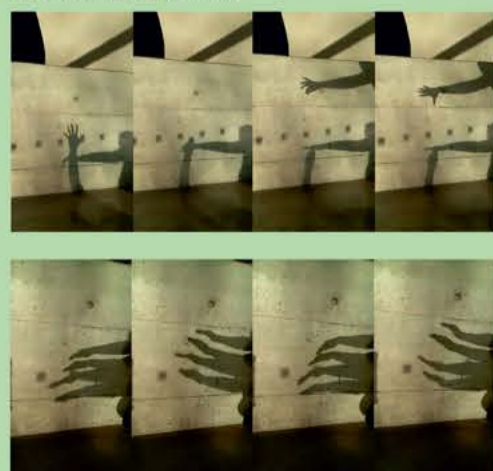
Použité aplikace: *Pixel Station, Hologami Studio*

Žáci navrhovali v duchu principů Victora Vasarelyho vlastní sochu v aplikaci Pixel Station. Obrázek se následně vyexportoval a promítl pomocí vyrobené „holografické pyramidy“ z průhledné folie a také díky aplikaci Hologami Studio. Výsledné pohyblivé 3D „hologramy“ se tak staly na chvíli součástí výstavního prostoru a doplnily ho.

VIDEO

VIDEOZÁZNAM

Výstava: *Ke slávě a chvále II*

Program: *Individuální*

Cílová skupina: *Studenti VŠ*

Použitá aplikace: *Camera*

Studenti z Katedry výtvarné kultury a textilní tvorby Univerzity Hradec Králové sami navrhovali a vyzkoušeli, jak tablety využívat při práci s veřejností. Stěžejním tématem jedné skupiny studentů se staly čtyři živly, které ztvárnili stínohrou. Své výstupy natočili a poté použili ostatním skupinám, ty hádaly, o který živel se jedná. Tato aktivita funguje samozřejmě i bez záznamového zařízení, ale studenti, žáci a učitelé tak získávají materiál, který si odnáší z muzea a ke kterému se mohou v průběhu dalších let vracet.

CINEMAGRAF

Výstava: *Jozef Jankovič | Plynutí času*

Program: *Dernisáž výstavy*

Cílová skupina: *Široká veřejnost*

Použitá aplikace: *Cinemagraph*

Na pomezí mezi fotografií a videem stojí cinemagraf – vyvolává iluzi videa, kdy na fotografii probíhá malý a opakovaný pohyb. Lektori využili aplikaci Cinemagraph pro krátkou etudu s názvem *Tajný život stínů při dernisáži výstavy Jozefa Jankoviče*. Účastníci snímali sebe a svůj stín. Ve výsledném cinemagrafu postava zůstala statická a její stín se pohyboval.

Studentské galerijní ANIMACE v Západočeské galerii

ZČG

Západočeská galerie v Plzni, příspěvková organizace
Pražská 13, Plzeň, www.zpc-galerie.cz
Autorka posteru: Mgr. Marcela Štýbrová,
kurátorka výstav a edukátorka Západočeské galerie v Plzni

Západočeská galerie v Plzni využívá **galerijní animaci** jako metodu zprostředkování a interpretace umění, která propojuje teoretické poznatky s praktickými činnostmi účastníků a klade důraz na osobní zážitek. Svou podstatou se váže k pedagogickému konstruktivismu a zapadá do reflektivního pojetí výtvarné výchovy – artefietiky.

Studentské animace jsou příkladem spolupráce mezi Metodickým centrem výchovně vzdělávacích aktivit ZČG a Katedrou výtvarné výchovy a kultury Fakulty pedagogické ZČU v Plzni, do které se zapojují studenti v rámci předmětu „Galerijní animace“ nebo „Galerijní pedagogika“. Realizace studentských animací v ZČG probíhá ve třech fázích:

- 1. přípravné** (studenti čerpají informace o výstavě a sestavují galerijní vzdělávací program formou „scénáře“, který je konzultován metodickými vedoucími v galerii i na KVK)
- 2. realizační** (trojnásobné provedení programu k aktuální výstavě v ZČG pro tři různé cílové skupiny žáků, doprovázené metodickým rozbohem a reflexí po skončení každého programu)
- 3. závěrečné** (studenti prezentují písemně scénář své galerijní animace včetně jejího uvedení do souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem, doplňujících informací k programu, fotodokumentace i osobní reflexe, formou „portfolia“)

TENKRÁT V EVROPĚ. ČEŠTÍ UMĚLCI V TOTALITNÍCH REŽIMECH 1938–1953

Studentská galerijní animace ke stejnojmenné výstavě v Západočeské galerii, výstavní síň Masné krámy, 21. 9. 2017 – 21. 1. 2018

Animátorky: Bc. Veronika Syřínková, BcA. Anna Kucharčíková, BcA. Kateřina Matulová, obor Učitelství výtvarné výchovy pro SŠ a ZUŠ
Metodické vedení v ZČG: Mgr. Marcela Štýbrová, kurátorka výstavy

Cílová skupina: gymnázia, střední školy a 2. stupeň základních škol

Námět: Téma největších nedobrovolných přesunů Evropanů v dějinách, jejichž původcem i vykonavatelem byla nacistická ideologie, a po válce nástup dalšího totalitního režimu, tentokrát komunistického. Na výstavě prezentováno amatérskými dobovými fotografiemi anonymních uprchlíků a uměleckými díly, vztahujícími se k tomuto období, která z anonymity vystupují a oslovují konkrétního člověka.

Časová dotace: 120 minut

Galerijní animace „Tenkrát v Evropě“ se skládá ze tří aktivit, je zakončena společnou reflexí.

1. Ledolamka:

Cílem této aktivity je seznámit žáky s výstavou. Uvolnit a připravit je na nálehavé a depresivní téma, aby dokázali snadno zpracovat negativní emoce.

2. Kdysi dávno, nebo teď a tady:

Aktivita vede žáky k rozvoji kritického myšlení a uvažování nad souvislostmi (minulost-přítomnost, jedinec-masa, objektivní-subjektivní pohled na historii). Žák dokáže implikovat situaci, ve které se orientuje a aplikuje do současnosti.

3. Odhal tajemství koláže:

Cílem je rozvinutí žákovy kreativity při ztvárnění vlastní představy obrazu podle názvu. Žák si osvojí techniku koláže a chápe roli symbolu ve výtvarném umění.

Kdysi dávno, nebo teď a tady? Práce s textem, hledání odpovídajícího vizuálního zobrazení ve výstavě.

Ledolamka - tvorba objektů z alobalu (SŠ SOS obchodu, užitého umění a designu v Plzni).

Prezentace koláží a konfrontace s originálním dílem v expozici.

Tvorba koláží.

Tabulka aktivit ve vztahu k Rámcovému vzdělávacímu programu

Aktivita	Očekávané výstupy	Obsahová doména	Obsah aktivity (klíčové pojmy)	Kontexty a oborové přesahy
Ledolamka	Žák identifikuje jednu ze svých emocí a ztvární ji ve formě alobalového objektu. Svůj výtvar reflektuje a obhájí.	Rozvíjení smyslové citlivosti: Přetváření subjektivního prožitku do konkrétního objektu, netradiční zapojení haptiky. Uplatňování subjektivity: Prezentace výtvaru, jeho obhajoba, zaměření na vlastní emoci a její vyjádření. Ověřování komunikačních účinků: Používání metafory, formulace emocí, vizuálních a haptických prvků.	haptika, emoce, objekt	výtvarná výchova, český jazyk
Kdysi dávno, nebo teď a tady?	Žák nalezne adekvátní vizuální vyjádření k textu. Podílí se na reflektivním dialogu, uvědomuje si souvislosti mezi historií a přítomností a mezi subjektivním a objektivním vyjádřením.	Rozvíjení smyslové citlivosti: Hledání vhodného vizuálního zobrazení k danému textu. Uplatňování subjektivity: Prezentace skupiny, možnost vyjádřit názor při závěrečné reflexi. Ověřování komunikačních účinků: Funkce textu jako nositele informace, spojitost mezi psaným slovem a vizuálním vyjádřením.	média, práce s textem, kooperace	dějepis, výtvarná výchova, zeměpis, český jazyk, společenské vědy, multikulturní výchova, mediální výchova,
Odhal tajemství koláže	Žák vytvoří koláž na motiv daného názvu konkrétního vystaveného díla, čímž uplatní svoji kreativitu. Svě dílo konfrontuje s obrazem v galerii a reflektuje je.	Rozvíjení smyslové citlivosti: Hledání vhodných barevných kompozic, technika koláže. Uplatňování subjektivity: Výtvarné vyjádření danou, ovšem velmi variabilní technikou na daný název, který může být interpretován různými způsoby. Prezentace spojitosti a symboliky vlastního díla a originálu v galerii. Ověřování komunikačních účinků: Nacházení vhodných vyjádření pro vysvětlení symboliky v díle.	koláž, surrealismus, symbolizace	výtvarná výchova, dějepis, český jazyk

NÁDRAŽÍ galerijní projekt pro školy

Západočeská galerie v Plzni, příspěvková organizace
Pražská 13, Plzeň, www.zpc-galerie.cz
Autorka posteru: Mgr. Marcela Štýbrová,
kurátorka výstav a edukátorka Západočeské galerie v Plzni

Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje přemýšlet v souvislostech a řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů, motivuje je k samostatné práci, hledání, objevování, týmové spolupráci a komunikaci. K takovému způsobu učení je ovšem nutno vytvořit zcela jiné než tradiční podmínky. Odlišný je i přístup k jeho organizaci, používání různých informačních zdrojů, či metod hodnocení. V souboru těchto přístupů je projektové vyučování blízké konceptu galerijních vzdělávacích programů, tzv. **galerijních animací**.

Projektové vyučování i galerijní animace dávají možnost rozvíjet u dětí různé typy nadání. Uplatní se například děti s výtvarným, hudebním, dramatickým i pohybovým nadáním, s matematicko-logickým i manuálně zručným. Přitom jsou podporovány konkrétní vlastnosti u žáků, jako jsou: iniciativa, vlastní úsudek, aktivita nebo tvořivost. Projektové vyučování i galerijní animace mají pozitivní dopad i na osobnost pedagoga. Ten se učí pracovat s různými informačními zdroji, zdokonaluje své organizační dovednosti, vnímá dítě jako celek - stává se z něj poradce, používá nové hodnocení a sebehodnocení.

Edukační programy, které nabízejí muzea a galerie, mohou být začleněny do běžných forem výuky (jednotlivých vyučovacích hodin i bloků), mohou se ale také stát součástí různorodých **projektů**.

Galerijní projekt pro školy – obecná struktura:

Téma projektu je propojeno s obsahem některé z aktuálních výstav (např. téma „NÁDRAŽÍ“ k výstavě TENKRÁT V EVROPĚ - ČEŠTÍ UMĚLCI V TOTALITNÍCH REŽIMECH 1938-1953).

Dobová fotografie z výstavy Tenkrát v Evropě

Z galerijní animace „Tenkrát v Evropě“ pro žáky 26. ZŠ v Plzni.

Projektový den na 26. ZŠ v Plzni - tvorba nádraží.

Z vernisáže školní výstavy 26. ZŠ v Plzni.

Samotný projekt je střednědobý a probíhá v několika fázích:

- 1. fáze:** účast školní třídy na galerijním programu k aktuální výstavě, vedeném galerijním lektorem (seznámení s konceptem a hlavním tématem projektu – motivace a inspirační zdroj k projektovému vyučování ve škole)
- 2. fáze:** projektové učení ve škole, zpracování podnětů různými metodami s využitím mezioborových přesahů (výtvarná, hudební a dramatická výchova, český jazyk a literatura, dějepis, zeměpis, občanská výchova a další); tvorba výstupů
- 3. fáze:** završení projektu školní výstavou v Západočeské galerii a slavnostní vernisáží pro rodiče a veřejnost v přednáškovém sále, Pražská 13. (Spolupráce galerie a školy při přípravě pozvánek a plakátů k výstavě, při realizaci samotné výstavy a prezentaci výstupů, vzniklých během projektu. Vernisáž jako forma představení školy, předvedení práce pedagogů i žáků, spolupráce obou institucí.)

ZČ / G

Motiv nádraží úzce souvisí nejen s obsahem výstavy, ale i s ožehavými otázkami migrace, jež se dotýkají života každého z nás. Formou galerijní animace bylo toto téma představeno žákům prvního i druhého stupně 26. základní školy v Plzni, která se do projektu zapojila. Pro navazující činnosti ve škole s mezioborovými přesahy ve výtvarném umění, architektuře, dramatickém umění i hudbě, literatuře a jazyku, historii, zeměpisu, společenských i přírodních vědách, bylo **NÁDRAŽÍ** zpracováno jako:

- místo, směřující k cestě (začátek, konec cesty)
- místo pohybu, přesunu, setkávání, kumulace lidí
- místo plné osobních příběhů, situací
- místo plné emocí a zážitků
- místo, které vidím, slyším, cítím, hmatám ...
- místo a jeho genius loci, architektura nádraží
- nádraží jako tajemný prostor
- nádraží jako odraz společnosti (vstřícné či nevstřícné místo a jeho zaměstnanci)
- nádraží minulé a dnešní
- nádraží a technický pokrok

Součástí žákovských výstupů byly i tři filmy prezentované na výstavě, které zpracovali učitelé a žáci 2., 8. a 9. tříd.

- 1. S kufříkem na cestách** (videozáznam s žáky 2. C).
- 2. Vhození v propast tmy ...** Pohybová etuda, inspirovaná básněmi Z. Weinbergera, H. Hachenburga, Z. Ornesta a D. Pagise (videozáznam, natočený na nádraží Plzeň – Valcha; tančí a recitují žáci 8. a 9. tříd).
- 3. Kompenzační cviky a relaxace ve vlaku** (cvičí a prezentují žáci 8. třídy).

S kufříkem na cestách

Vhození v propast tmy

Kompenzační cviky a relaxace ve vlaku

*Projektový den „Nádraží“
Téma: Kompenzační cviky a relaxace ve vlaku
14.11.2017*

FIGURÁLNÍ

TRHANEC

LÁZNĚ
OBLASTNÍ GALERIE LIBEREC

▶ FIGURÁLNÍ TRHANEC

Galerijní prostory:
Na vlnách umění - České umění 20. stol.
| výstava Krása a půvab
Koncepce programu:
MgA. Petra Škachová
Cílová skupina:
I. a II. stupeň ZŠ, GYM, SUŠ
Datum realizace:
4. 2. - 28. 8. 2019
Časová dotace:
60 minut

Struktura programu:
Program je svou koncepcí modifikovatelný do stálé expozice Na vlnách - České umění 20. století, ale probíhal paralelně i v proměnné výstavě Krása a půvab, která byla věnována současným českým sochařkám.

Žáci mají možnost zpracovat figurální motiv - postavu - jinými výtvarnými způsoby než kresbou. Objevují stejně jako umělci nové přístupy a postupy při práci s atypickým materiálem v přímé interakci s uměleckým dílem. Program podporuje vizualitu, prostorovou představivost při práci s modelací, stylizací a deformací figury.

Edukační postupy:

Úvodní část je zahájena vytvořením vlastní selfie na mobilní telefon a poté otázkou: Proč mají lidé stále potřebu zaznamenávat sebe samé (portrét, figuru apod.)?

Diskuzní 15 minutová část v kruhu svým obsahem vysvětluje (umělcovu) potřebu figurálního záznamu a stopy napříč dějinami ve výtvarném i užitém umění.

Animační 30 minutová výtvarná část ve výstavě je rozdělena do 5 až 7 artzón; práce ve skupinách.

Závěrečné shrnutí výsledné výtvarné činnosti s diskuzí a přesahy.

Použité pomůcky:

bublíková fólie, nitě, motance, izolepy, tyče s tužkou, papíry formátů A4, textilie různých struktur a elasticitou, fólie, ořezy

Výstup z programu:

skupinové dílo - figurální trhanec, zaznamenaný formou fotografie či sekvenčního video záznamu, který lze dále upravovat ve škole.

Vyhodnocení programu:

Program doplňuje běžnou výuku výtvarné výchovy a umožňuje žákům pracovat v podnětném prostředí výstavy či expozice. Zvolenými výtvarnými přístupy neformálně rozšiřujeme didaktickou formu, která učí děti i žáky kreativitě při práci s recyklovatelnými, netradičními, finančně nenáročnými a modifikovatelnými materiály. Program Figurální trhanec je aplikovatelný i na různá období ve výtvarném umění. Je předatelný a lze jej modifikovat podle potřeby nebo podle aktuální výstavy.

4. 2. - 28. 8. 2019

LC

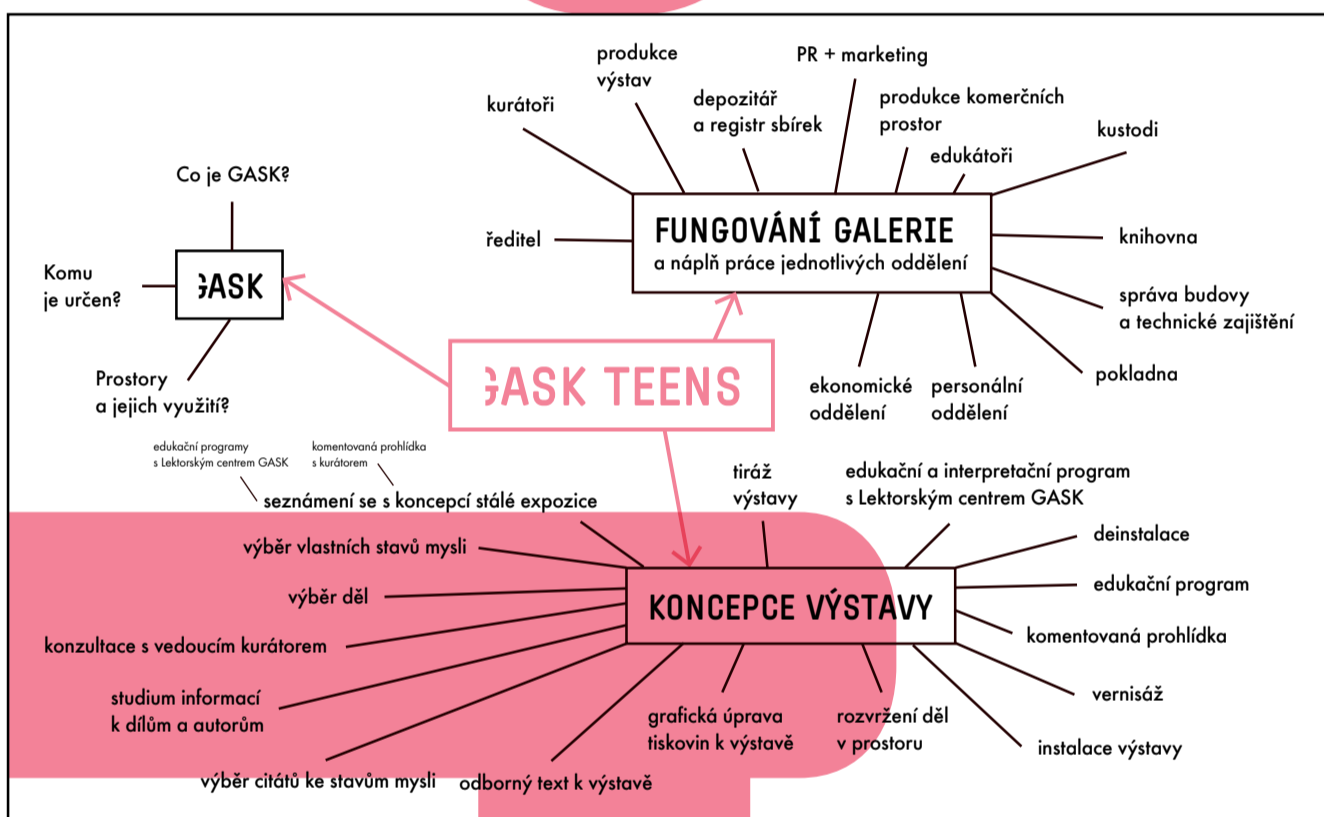
LEKTORSKÉ CENTRUM

POZVÁNKA K CELOROČNÍMU PROJEKTU:
ZAJÍMÁŠ SE O UMĚNÍ? CHCEŠ SE DOZVĚDĚT VÍCE
O GALERII? CHCEŠ NAHLÉDNOUT „POD POKLIČKU“
GASKU? POJĎ PROŽÍT CESTU NAPŘÍČ GALERIÍ!

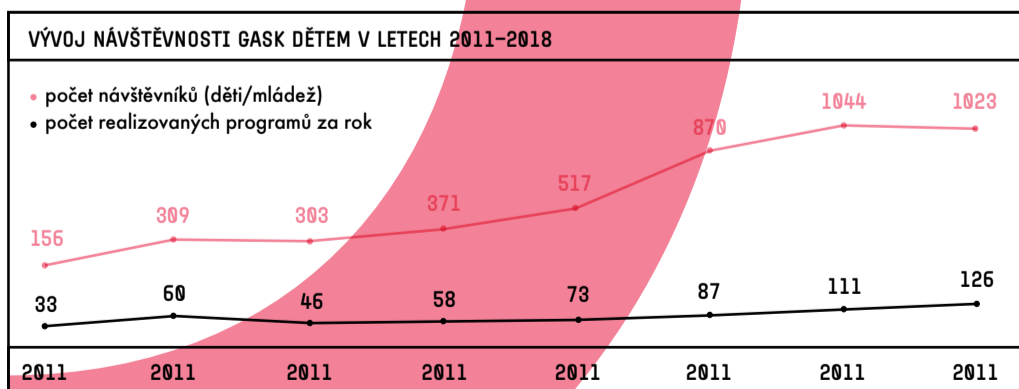
GASK TEENS

ANOTACE PROJEKTU: PROGRAM GASK TEENS JE URČEN STUDENTŮM STŘEDNÍCH ŠKOL. V PRVNÍ FÁZI SE STUDENTI SETKÁVAJÍ S ORIGINALNÍMI DÍLY MODERNÍHO A SOUČASNÉHO UMĚNÍ. INTERAKTIVNĚ POZNÁVAJÍ OBSAH A FORMU VYBRANÝCH DĚL A VLASTNÍ TVORBOU REAGUJÍ NA AKTUÁLNÍ TÉMATA A OTÁZKY. V DRUHÉ FÁZI SE SEZNAMUJÍ S CHODEM GALERIE, S NÁPLNÍ PRÁCE JEDNOTLIVÝCH GALERIJNÍCH POZIC A S PŘÍPRAVOU VÝSTAV. SETKÁVAJÍ SE S KURÁTORY, S ODBORNÍKY PR & MARKETINGU, S EKONOMY, NAVŠTÍVÍ DEPOZITÁŘ A REGISTR SBÍREK. VE TŘETÍ FÁZI PROJEKTU NA ZÁKLADĚ ZÍSKANÝCH ZKUŠENOSTÍ NAVRHOJÍ VLASTNÍ TEMATICKOU VÝSTAVU ZE SBÍREK GASK, KTEROU INSTALUJÍ, PROPAGUJÍ A V ZÁVĚRU PROJEKTU PŘEDSTAVÍ NA SVÉ VERNISÁŽI. VÝSTAVA DOPLŇUJE STÁLOU EXPOZICI GASK STAVY MYSLI / ZA OBRAZEM – OBMĚNY A INTERVENGE O DALŠÍ STAV MYSLI.

PROGRAMY PRO DĚTI A MLÁDEŽ
PRO INDIVIDUÁLNÍ NÁVŠTĚVNÍKY VĚKOVÉ KATEGORIE DĚTI A MLÁDEŽ PŘIPRAVUJEME A REALIZUJEME PRAVIDELNÉ VOLNOČASOVÉ PROGRAMY JIŽ OD ROKU 2010, KDY LEKTORSKÉ CENTRUM GASK VZNIKLO A ZAČALO PRACOVAT S VEŘEJNOSTÍ. PRO TUTO CÍLOVOU SKUPINU NABÍZÍME ČTYŘI TYPY PROGRAMŮ:

NÁZEV PROGRAMU	FORMÁT PROGRAMU	CÍLOVÁ SKUPINA	ROK ZAHÁJENÍ	ČETNOST KONÁNÍ V ROCE 2019
GASK DĚTEM	odpolední výtvarné dílny	děti věku MŠ a ZŠ	od roku 2011	4x týdně
PARTY TIME GASK	čtyřdenní výtvarné dílny / příměstský tábor	děti věku ZŠ	od roku 2011	5 turnusů v srpnu
GASK TEENS	odpolední dílny	mládež od 14 let	od roku 2018	1x týdně
GASK TIME	čtyřdenní výtvarné dílny / příměstský tábor	mládež od 14 let	od roku 2019	1 turnus v srpnu

V letech 2011 až 2015 jsme program GASK dětem nabízeli dvakrát týdně za jednorázový vstup a bez předchozí rezervace. Rostoucí zájem byl důvodem k přehodnocení organizace. Prvním krokem v roce 2015 byla závazná pololetní přihláška a s ní spojené pololetní předplatné, které umožnilo omezit počet dětí ve skupině s ohledem na kapacitu ateliéru a potřebu zajistit dostatečné množství výtvarného materiálu. Druhým krokem bylo rozdělení dětí do věkově homogenních skupin – předškolní děti, děti ve věku prvního stupně ZŠ a děti ve věku druhého stupně ZŠ.

Od roku 2016 jsme postupně otevírali další skupiny. Aktuálně realizujeme program GASK dětem ve čtyřech skupinách.

Nejen počet dětí, ale také jejich dospívání a proměna v mladého kritického obdivovatele umění nás přirozeně dovedly k otevření páté skupiny pro mládež výše prezentované koncepce GASK teens.

WWW.GASK.CZ
GASK — GALERIE STŘEDOČESKÉHO KRAJE
BARBORSKÁ 51—53 / KUTNÁ HORA

Region
Český rozhlas
FM 100.7

Středočeský kraj

EDUKAČNÍ PROGRAMY V NABÍDCE GALERIE KLATOVY / KLENOVÁ

Galerie Klatovy / Klenová (první oficiální název zněl Okresní galerie výtvarného umění v Klatovech se sídlem na zámku Klenová) byla pro veřejnost otevřena v roce 1964. Galerie vznikala bez návaznosti na místní sbírkový fond - do období jejího vzniku můžeme datovat také začátek její sbírkotvorné činnosti, která se orientovala na české výtvarné umění. Od počátku však šlo převážně o představitele tehdejší současné výtvarné scény. Jen minimem uměleckých děl je ve sbírce zastoupeno 19. století (někteří představitelé Mařákovy krajinářské školy), nebo hlavní umělecké proudy a tendence první poloviny 20. století (Osma, Skupina výtvarných umělců, Skupina 42). Stěžejní část sbírky GKK tedy tvoří díla od 2. poloviny 20. století po současnost. Současná Galerie Klatovy / Klenová vznikla v přímé souvislosti s listopadovými událostmi v r. 1989. Tehdy se podařilo „vybojovat“ přízemí domu č. 149/I na klatovském náměstí, kde se nacházela expozice městského muzea z dějin dělnického hnutí, a uspořádat zde výstavu fotografií z listopadových demonstrací. Protože následovaly další akce, které už měly ryze výtvarný charakter, bylo rozhodnuto, že výstavní činnost v těchto prostorách dostane oficiální ráz. Vhodným řešením se ukázalo spojení s galerií na zámku Klenová, která v té době byla součástí muzea. V současnosti je Galerie U Bílého jednorozce (dříve dům č. 149/I) pobočkou Galerie Klatovy / Klenová.

Doprovodné a edukační programy v Galerii Klatovy / Klenová

Edukační nabídka galerie Klatovy / Klenová je poměrně rozsáhlá. Kromě výtvarných dílen pro veřejnost, které probíhají jak na Klenové, tak v Klatovech, jsou součástí stabilní nabídky galerie animační programy pro školní mládež a další zájmové skupiny. Tyto animační programy probíhají v Galerii U Bílého jednorozce v průběhu celého roku, v zámecké galerii na Klenové v sezoně. Tradičně se váží zejména k aktuálním výstavám.

Hlavním cílem doprovodných akcí (tj. animační programy, výtvarné dílny, lektorské komentované prohlídky) k aktuálním výstavám je zprostředkovat výtvarné umění co nejširšímu publiku. V doprovodných programech si klademe za úlohu:

- probudit a rozvíjet zájem o výtvarné umění
- rozvíjet citový zážitek účastníků
- rozvíjet schopnost interpretovat umělecké dílo
- získat informace o jednotlivých etapách dějin umění
- rozvíjet vnímání uměleckého díla v širším společenském kontextu
- rozvíjet schopnost vyjádřit svůj názor, postoj
- aktivizovat a rozvíjet tvůrčí schopnosti
- rozvíjet schopnost spolupráce a kooperace v skupině

Animační programy jsou koncipované na 60 minut s možností tento čas flexibilně upravit. Jsou připravované pro skupiny do 30 žáků. Úlohou těchto programů je především přiblížit výstavu žákům s ohledem na věkovou kategorii, vzbudit u žáků zájem o výtvarné umění, motivovat je k přemýšlení o konkrétních dílech a aktivizovat k vlastní tvůrčí činnosti. U každé výstavy se v praktické části programu zaměříme buď na specifickou techniku v návaznosti na prezentovanou tvorbu, nebo celkovou ideu výstavy. Programy jsou přizpůsobeny jednotlivým věkovým kategoriím a obsahují vazby na RVP.

Struktura animačního programu k výstavě Luděk Filipický / Kapky světla

Cílová skupina: 6 - 9. třída ZŠ

Klíčové kompetence v RVP ZV: komunikativní, pracovní

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost, Umění a kultura

Vazby na RVP: žák je schopen na základě vlastní zkušenosti nalézt a do komunikace zapojit obsah vizuálně obrazných vyjádření. je schopen si ujasnit ve skupině úkol - prostuduje s ostatními zadání, ujistí se o porozumění u sebe i u druhých.

Časová dotace: 60 minut

Pomůcky a materiál: temperové barvy, houbičky, štětce, papír formát A1

Místo konání programu: Galerie U Bílého jednorozce

Cíle programu: rozvíjet schopnost vnímání umění v kontextu doby, seznámení s terminologií vázající se k vybraným dílům a tvorbě Lud'ka Filipického, rozvíjet spolupráci prostřednictvím tvůrčí činnosti

Obsah

Program se váže k výstavě Luděk Filipický / Kapky světla. Centrálním tématem tvorby autora je souhra prostoru, světla a hmoty. Animační program se skládá ze dvou částí, tzv. teoretické a praktické. Žáci se v rámci teoretické části seznámí s tvorbou autora prostřednictvím různých aktivit a didaktických pomůcek. Součástí této části je samozřejmě i navázání dialogu s žáky a skupinová interpretace vybraných děl. V praktické části žáky čeká tvůrčí činnost. Úkolem jednotlivých skupin bude vytvořit velkoformátový obraz pomocí barevných linií a geometrických útvarů na základě předem určeného zadání.

Použité metody: monolog, dialog, názorně demonstrační metoda, komparace, praktická činnost

Bodový scénář

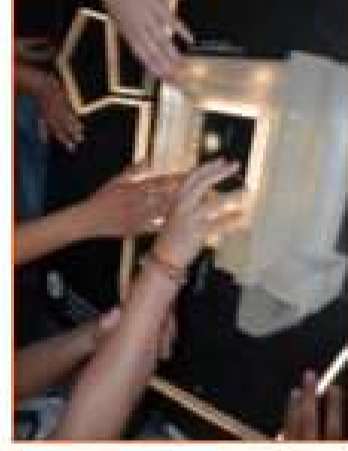
1. **Úvod.** Přivítání, seznámení se strukturou animačního programu a jeho časovým rozvržením, případně s galerijním prostředím, jedná-li se u kohokoliv o první návštěvu.
2. **Seznámení s aktuální výstavou.** Krátké seznámení žáků s životem autora a tématy, které se objevují v tvorbě L. Filipického. S dětmi porovnáme díla L. Filipického s obrazy jeho současníků, poukážeme si na rozdíly a spójitosti. (cca 5 minut).
3. **Prohlídka galerie s komentářem.** Komentáře k vybraným dílům - navazující dialog s žáky. Prostřednictvím vhodně kladených otázek a úkolů nalézají žáci odpovědi na významy a symboliku v díle Lud'ka Filipického. Součástí je i tzv. motivační třímínutovka - žáci losují různá slova, která mají za úkol přiřadit k obrazům podle svého vlastního uvážení. Důvody pak objasňují spolužákům na základě svých otázek. Žáci si v průběhu prohlídky osvojují terminologii spojenou s výtvarným uměním. Zaměřujeme se na optické klamy, transformaci světla, uspořádání linií a geometrických obrazců. Směry, kterým se věnujeme: konstruktivismus a geometrická abstrakce. Pozornost věnujeme i barevnosti obrazové kompozice a její symbolice. Barvy i tvary v obrazech L. Filipického jsou reakcí na prostředí i duševní rozpoložení autora. Tudiž se mohou vázat i ke konkrétnímu subjektu, ať už v reálné nebo fantazijní rovině. (cca 15 minut).
4. **Příprava praktické činnosti.** Rozdělení do skupin (ve skupině max. 4 - 5 osob) a představení úkolu. Žáci ode mne dostanou destičky, na kterých si přečtou zadání, které ještě objasním. K zadání na destičce se ale mohou opětovně vracet - obsahuje slovo, které popisuje nějaký pocit nebo duševní stav a několik otázek. Ve skupině mají za úkol se dohodnout, jak tento stav znázornit pomocí geometrických útvarů a barev. Na základě diskuze mohou postoupit dále v kolektivní práci. S každou skupinou prodiskutují jejich nápad a případně usměrním jejich myšlenkové pochody. Po vzájemné dohodě si žáci připraví pomůcky. (cca 10 minut).
5. **Samostatná výtvarná činnost.** Pozorují, jak žáci přistupují k práci, průběžně jim pomáhám, pokud uvíznou na „mrtvém bodě“. (cca 20 minut).
6. **Závěr.** Jednotlivé skupiny představují svoji práci. Skupiny ode mne dostávají otázky ohledně jejich tvorby a kolektivu. Hodnotí práci ve skupině a porovnávají s díly spolužáků a s tvorbou L. Filipického. Nechám místo pro otázky dětí a poděkuji za spolupráci. Žáci si po domluvě mohou svoje dílko odnést do školy nebo domů. (cca 10 minut).

Doplňující poznámky: Tvůrčí činnost probíhá přímo v expozici, v galerii není ateliér. Hodnocení slabých a silných míst probíhá průběžně během celého programu. Pokud je to nutné, program ještě improvizčně upravuji v závislosti na dané skupině a přáních pedagoga.

Zámek Žďár nad Sázavou

TVOŘIT A POZNÁVAT SKRZE SMYSLY A EMOCE

* ZÁMECKÉ EDUKAČNÍ PROGRAMY *

Edukační programy probíhají v interaktivním Muzeu nové generace, které mapuje mnohaletou historii žďárského areálu, a zároveň děti a studenty vtahuje do autentického prostředí kláštera a zámku. Historický areál, na jehož současné podobě zanechal svůj rukopis architekt J.B. Santiniho, ale i moderní a kreativní Muzeum nové generace, je bohatým zdrojem poznávání i tvořivosti. Vše v souladu s RVP.

Obecné cíle edukačních programů:

- Rozvíjet, co je dobré a pozitivní.
- Vytvořit bezpečné a svobodné prostředí.
- Pracovat se smysly. Vzbudit emoce, otázky a touhu objevovat.
- Učit se a tvořit na základě vlastního prožitku a zkušenosti.
- Naučit se interpretovat prožitky a získané vědomosti.
- Provázet výtvarné a pohybové aktivity.
- Skrze smysly a vlastní tělo vnímat prostor, architekturu, umění.

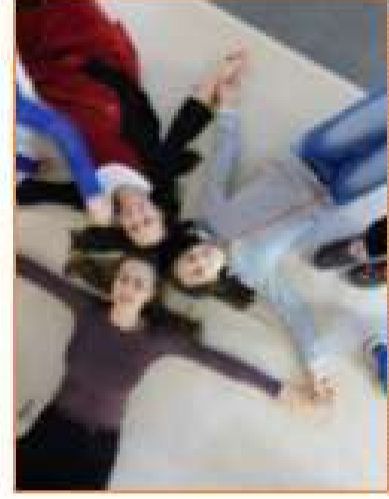
* MNICH JAKO RENESANČNÍ ČLOVĚK *

- Autorka Markéta Sobotková
- Program pro 2. stupeň ZŠ
- Z dětí se stane cisterciácký konvent, ze svého středu zvolí opata, kterého vypraví a vybaví na cestu na generální kapitulu. Každá ze skupinek dětí tak ostatním představí pestrost pověrní a činnosti, které mniši mobilizují. Součástí je například iluminace či modelování sošky...
- Výstupy: Na základě informací o cisterciáckém umění získaných pozorováním v muzeu a areálu kláštera vytvoří vlastní sošku, kterou pak společně interpretují. Dílo vzniká přímo v muzeu.

* ODKUD JE BLÍZKO KE HVĚZDÁM *

- Autorka Michaela Matysová, Program určený pro 1. stupeň ZŠ
- Děti prozkoumají hvězdy v astronomickém měřítku, jako pomocníky pro měření času i jako symboly, které zařadí v uměleckých dílech. Může mít samotný kostel tvar hvězdy? Děti se stanou architekty, jejichž nástrojem bude vlastní tělo.
- Výstupy: žák odhalí skrytý řád přírody pomocí pozorování i tvůrčí činnosti, seznámí se s dílem architekta J.B. Santiniho, interpretuje vizuálně obrázkem vyjádření a muzejní expozicí související s tématem (model poutního kostela, nástrojná malba), tvoří ve skupině s využitím doporučených vztahů vlastního těla.

* ČLOVĚK V DOMĚ, DŮM V ČLOVĚKU *

- Autorka Michaela Matysová, Program určený pro žáky 2. stupně ZŠ
- Děti se seznámí s architekturou kláštera prostřednictvím smyslu, zkoumají prostor kláštera, objevují podobnosti svého těla a stavby chrámu, uvědomují si své vnitřní členby. Prozkoumají půdorys a tvarosloví staveb a zkouší navrhnout vlastní svařování z geometrických tvarů.
- Cílem programu je rozvíjení citlivosti pro vnímání prostředí, historických sakrálních staveb a jejich tvarosloví, atmosféry.
- Výstupy: vnímání a reflexe různých staveb, využívání vlastních zkušeností a předstáv při tvorbě modelu, pojmenování a interpretace součástí architektury (klenba, světlo, půdorys, zasažení v prostoru, ...)

DÍVAT SE NESTAČÍ

Galerijní pedagogika a zprostředkování výtvarné tvorby na KVK PF UJEP

Anotace:

Poster představuje koncepci výuky galerijní pedagogiky a zprostředkování výtvarné tvorby na Katedře výtvarné kultury PF UJEP v Ústí nad Labem (dále jen KVK), jakožto nedílnou součást širší koncepce vzdělávání na tomto pracovišti. Předměty, jejichž prostřednictvím je tato tematická/oborová linie realizována, jsou uvedeny v přehledné tabulce. V posteru je dále rozvedena struktura těchto předmětů pro bakalářský studijní obor Výtvarná výchova (jednooborové). Následuje reflektovaná ukázka galerijní animace realizované v roce 2017 studentkami tohoto oboru.

1 KONCEPCE VÝUKY NA KVK PF UJEP

Výuka na Katedře výtvarné kultury Pedagogické fakulty UJEP je postavena na dvou základních pilířích. Na jedné straně prochází studentův důkladným pedagogickým školením v nejrůznějších výtvarných disciplínách a získávají tak důležitou zkušenost s vlastní tvorbou, na straně druhé jsou seznamováni s možnostmi, metodami a způsoby, jak erudovaně předat své znalosti a zkušenosti s uměleckým světem a jak zprostředkovat výtvarné umění odlišným cílovým skupinám. Součástí druhého pilíře je také odborná příprava v oblasti galerijní pedagogiky, kterou studenti absolvují v průběhu celého studia v rámci několika na sebe navazujících seminářů, jejichž struktura a provázanost je koncipována s ohledem na zvolený studijní obor (viz Tab. 1).

Studenti bakalářských a magisterských studijních oborů jsou v průběhu studia vybaveni kompetencemi umožňujícími jim po absolvování zvoleného oboru působit v roli galerijního pedagoga/lektora a realizovat edukační programy pro různorodé cílové skupiny včetně osob se specifickými vzděl. potřebami (absolventi oboru Výtvarná výchova pro pomáhající profese).

Koncepce připravovaných a realizovaných galerijních animací se opírá o již tradiční pojetí tohoto typu edukačních programů, která vzešla z prostředí brněnské Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a byla zaštitěna osobností prof. Radka Horáčka, který animaci v galeriích definuje jako „oživující činnosti, při nichž návštěvníci pomocí různých materiálů či předmětů vytvářejí dílčí výtvarné etudy, které svým principem, technologií nebo obsahovým zaměřením navazují na sledované výtvarné dílo.“ (Horáček, 1998, 71) Za ústecké pracoviště se připravě studentů v této oblasti dlouhodobě věnuje doc. Kateřina Dytrtová.

Studenti jsou nejprve formou vlastní návštěvy výstav, pro něž galerijní animaci připravují, důkladně seznámeni s koncepcí výstavy i jednotlivých děl a dále vedeni k jejich podrobnému rozboru a vlastní interpretaci. Teprve na základě hlubšího poznání uměleckého díla mohou hledat vhodné metody a formy pro jeho zprostředkování.

Použitá literatura:
Horáček, R. (1998). *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: CERM.

2 UKÁZKA STRUKTURY ODBORNÉ PŘÍPRAVY V OBLASTI GALERIJNÍ PEDAGOGIKY PRO BAKALÁŘSKÝ STUDIJNÍ OBOR VÝTVARNÁ VÝCHOVA (JEDNOOBOROVÉ)

K prvnímu kontaktu studentů s oblastí galerijní pedagogiky dochází v rámci semináře *Úvod do zprostředkování umění*, který je koncipován jako teoretická základna pro navazující praktické kurzy a samostatnou výtvarně-edukativní činnost studenta. Student se seznámí s odbornou literaturou a získá teoretický vhled do forem interpretace výtvarného počínání a jeho následné zprostředkování vybranému okruhu „diváků“.

Na teoretický základ navazuje série prakticky zaměřených kurzů *Galerijní pedagogika 1–3*, v nichž se role studenta postupně proměňuje z pozice aktivního pozorovatele a účastníka přes spoluvůdce a spoluorganizátora až po individuální zkušenost s přípravou a vedením galerijní animace. V prvním ze série kurzů se studenti v roli diváků aktivně účastní galerijní animace realizované ve vybrané výstavní instituci a navštívený program důkladně analyzují. Získané zkušenosti dále uplatňují v další seminářích při přípravě a realizaci vlastních galerijních animací na výstavě dle vlastního výběru. Součástí druhé z realizovaných animací je tvorba didaktického materiálu, jež bude plnohodnotnou součástí programu.

Kromě výše uvedených seminářů a povinných praxí mají studenti možnost rozvíjet kompetence galerijního pedagoga také v rámci specifických individuálních akcí, které Katedra výtvarné kultury PF UJEP pravidelně organizuje. Studenti tak realizují galerijní animace k jednotlivým výstavám KVK či k pravidelně přehlídce bakalářských a diplomových prací BDPD, kde mají možnost vyzkoušet si realizaci galerijní animace, jejímž cílem je v mnohých případech *zprostředkovat vlastní výtvarné dílo*. Studenti KVK PF UJEP se rovněž podílejí na organizaci Galerijního dne a noci ve spolupráci s Galerií moderního umění v Roudnici nad Labem. Dále pravidelně realizují galerijní animace jak v „domácích“ institucích (Galerie Hraničář, Galerie Emila Filly a Dům umění Ústí nad Labem), tak mimo region (nejčastěji Národní galerie v Praze, Galerie hlavního města Prahy a Centrum současného umění DOX).

Tab. 1 – Předměty zaměřené na zprostředkování výtvarné tvorby v jednotlivých studijních oborech na KVK PF UJEP

Semestr	Bakalářské studium			Navazující magisterské studium		
	Výtvarná výchova (jednooborové)	Výtvarná výchova (dvooborové)	Výtvarná výchova pro pomáhající profese	Učitelství výtvarné výchovy pro ZŠ, SŠ a ZUŠ	Výtvarná výchova pro 2. stupeň ZŠ (dvooub.)	Učitelství výtvarné výchovy pro SŠ (dvooub.)
1.	Úvod do zprostředkování umění	Úvod do zprostředkování výtvarné tvorby	–	Galerijní animace 1	–	–
2.	–	–	–	Galerijní animace 2	PV Galerijní a muzejní pedagogika 1	PV Galerijní animace 1
3.	Interpretace uměleckého díla 1	–	Zprostředkování výtvarné tvorby 1	–	–	–
4.	Interpretace uměleckého díla 2; Galerijní pedagogika 1	Galerijní pedagogika a zprostředkování výtvarné tvorby 1	Zprostředkování výtvarné tvorby 2	–	PV Galerijní a muzejní pedagogika 2	PV Galerijní animace 2
5.	Galerijní pedagogika 2	Galerijní pedagogika a zprostředkování výtvarné tvorby 2; Interpretace uměl. díla 1	–	–	–	–
6.	Galerijní pedagogika 3	Interpretace uměl. díla 2	Odborná praxe 4	–	–	–

3 DÍVAT SE NESTAČÍ (POPIS GALERIJNÍ ANIMACE)

Autorky gal. animace: Maro Hajrapetjanová, Denisa Šandová
Fotodokumentace: archiv KVK PF UJEP
Výstava: E. G. Doerell a jeho svět (26. 8. 2016 – 15. 1. 2017, Muzeum města Ústí nad Labem)

Anotace výstavy: Jednalo se o vůbec největší výstavu z díla Ernsta Gustava Doerella od konce 19. století, na které bylo představeno více než 150 obrazů, kreseb nebo grafik. Doerell pracoval v Ústí n. L. jako grafik a byl také jedním z prvních průkopníků fotografie. Věnoval se především krajinomalbě. Jeho obrazy v pozdně romantickém stylu zachytily mnohokrát krásy labského údolí, především hrad Střekov, zastoupeny jsou ale také jiná významná místa a města v krajině severozápadních Čech.

Anotace programu: Galerijní animace je rozdělena na dvě části. Nejprve na práci přímo v expozici, která je zaměřena na základní rysy romantismu a na geografickou polohu výjevu na malbách. Tato část je založena zejména na pozorování obrazů, porovnávání a třídění doplňujících reprodukcí a také na získávání kompetencí k vyjádření vlastního názoru. Druhou částí je práce v ateliéru, ve kterém je realizován tvůrčí úkol zaměřený na práci s barvou (jež je předkládána jako jeden z důležitých aspektů romantismu a krajinomalby vůbec). Hlavním cílem animace je poukázat na propojení důležitosti barevné škály a kompozičního uspořádání v krajinomalbě. Tento princip se odvíjí od tvorby E. G. Doerella, který si svou romantickou krajinomalbu často dotvářel k obrazu svému.

Cílová skupina: žáci ZUŠ ve věku 9–12 let

Pomůcky: pracovní list s otázkami k expozici, propiska, měkká tužka, papíry A4, podložky na psaní, čtvrtky A4 s připravenými linkami („vzorník“), anilínové barvy, akvarelové štětce, nůžky, lepidlo, kelímky, hadříky, vytištěné mapy okolí Proboštovského rybníka, vytištěné reprodukcce krajinomaleb z různých období, publikace s fotografiemi Teplic a okolí.

4 PRŮBĚH ANIMACE

Motivační část

- Lektorky pracují se žákovskými prekoncepty: *Co si představíte, když se řekne romantická krajinomalba?*
- Žáci vstupují do expozice, chvíli ji samostatně procházejí. Porovnávají své poznámky s tím, co vidí na obrazech a co je myšleno romantickou malbou. V diskuzi s lektorkami ověřují a vyvracejí své předchozí domněnky. Hledají na obrazech místa, která sami znají.
- Lektorky diskutují se žáky o osobnosti E. G. Doerella, poskytují jim informace o romantismu, o životě a díle umělce, o jeho přínosu tomuto směru.

Aktivita v místnosti s pracovním názvem „Teplíce“ (jsou zde vystaveny obrazy s náměty z Teplic a okolí, žáci přijeli z teplické školy)

- Lektorky diskutují s účastníky: *Poznáváte některá místa, která umělec maloval? Proměnila se nějakým způsobem zobrazená krajina? Jakým?*
- Žáci pracují s knihou o Teplicích a okolí. Porovnávají současné fotografie s obrazy E. G. Doerella. Diskutují s lektorkami o geografii (Doerell byl lokálním umělcem), o putování v krajině: *Ve které z zobrazených krajin byste chtěli žít a proč? Čím vším může člověk*

ovlivňovat vzhled krajiny? Jaké to má dopady na krajinu samotnou?

- Doerell pracoval v ateliéru, nikoli v plenéru. Vycházel ze svých krajinových skic. Žáci skicují vybraná díla, na skicu mají vždy 30 vteřin (na další dvě pak 60 a 120 vteřin). Cílem je poukázat na kompozici obrazu, krajinné plány, opakující se motivy, ale zároveň rychlost a soustředění, s jakými je nutné skicovat v plenéru. **Obr. 1**
- Lektorky se krátce zastávají v místnosti se střeškovými terčí, které Doerell maloval na zakázku. Diskutují se žáky o tvorbě na zakázku a o tom, že i výjevy na terčích jsou dokumentací tehdejší krajiny. **Žáci terče znají již z jiné výstavy, kterou navštívili**
- Žáci se rozdělí do skupin, každá skupina dostane sadu reprodukcí různých krajinomaleb a třídí je do dvou skupin: Obrazy z období romantismu a mimo období romantismu. **Obr. 2** Ve skupinách argumentují, proč a jakým způsobem obrazy třídili. Cílem je poukázat na měnění se přístup k zobrazení krajiny. **Žáci se dožadují bližšího vysvětlení pojmů romantika a romantická krajina, lektorky tápou ve formulacích**
- Každá skupina si najde v expozici obraz proboštovského rybníka, ten si důkladně prohledá a jeden ze skupiny jej vyfotí do telefonu (pro další práci v ateliéru).

Aktivita v ateliéru

- Lektorky ukazují žákům vytištěné mapy, zachycující Proboštovský rybník a jeho okolí (základní, satelitní a historickou). Porovnávají krajinu na mapě s krajinou na vyfotografovaném obraze.
- Žáci michají odstíny barev, které vidí na vyfotografovaném obraze ve svém telefonu, barvy umísťují do „vzorníku“ (čtvrtka s předtištěnými políčky). **Obr. 3** Vzorník rozstříhají a barvy umísťují na satelitní mapu, klíčem je ale místo výskytu v krajině na Doerellově obraze. **Tato část se z časových důvodů nestihá realizovat, žáci tedy vzorník pouze komentují, sledují barevnou perspektivu v krajině na obraze a také rozdíl mezi originálem a jeho digitální podobou – fotografií v telefonu Obr. 4**

Reflexe v expozici

- Lektorky se se žáky přemísťují do expozice a kladou jim reflexivní otázky před konkrétními obrazy: *V jakém vztahu jsou barevnost na fotografii a barevnost na obraze? Dochází zde k nějakému posunu? Jakou roli hraje barva při budování obrazu? Jakou roli hraje v romantickém obraze? V diskusi zpětně procházejí jednotlivé úkoly, vracejí se k reprodukcím krajinomaleb, které žáci třídili a zkoumají, jakým způsobem je v nich zacházeno s barvou.*

Zlatý drak

„Dramatic education“ in Činoherní studio, Ústí nad Labem

The authors of dramatic education: Věra Uhl Skřivanová, Alžběta Flachsová

Advisor and dramaturgist: Vojtěch Bárta

Author of theater play: Roland Schimmelpfennig

Translator: Petr Štědroň

Poster graphic design: Petr Kalous

KLÍČOVÁ SLOVA:

edukační program divadla, výtvarná výchova, tvořivá dramatika, výtvarná dramatika, časoprostorové aktivity

CÍLE PŘÍSPĚVKU:

Ověření možnosti výtvarné dramatiky jako součásti současné výtvarné výchovy a ve smyslu plnění jejich vzdělávacích cílů. Nalezení pozice divadelní edukace v souvislostech edukace galerijní a muzejní.

Navržení metodiky divadelních edukací, které přímo navazují na konkrétní divadelní představení a dále kontinuálně rozvíjejí na jevišti obsahy právě zhlédnuté hry. Obsahy divadelního představení a edukace se tak přímo prostupují a realizují se jako souvislý proces.

Analýza možnosti a specifika navržené metodiky přímého rozvíjení dramatických obsahů a jejich didaktické transformace v obsahy edukační.

STRUČNÝ OBSAH DIVADELNÍ HRY:

Děj hry je rozdělen do dvou příběhů. První příběh je příběh zubu, odehrává se v čínsko-thajsko-vietnamské letecké restauraci Zlatý drak. Nováček v kolektivu zaměstnanců restaurace velice trpí bolestí zubu. Kolegové mu zub vytrhnou kleštěmi. Nováček na následek vytrženého zubu vykřívá. Jeho zub se dostává pryč z kuchyně až do polévky jednoho z hostů, který si ho ponechává jako talisman. Příběh zubu obrazně odkazuje na problémy současné interkulturní společnosti a složitost interpretace jejich propletených významů.

Druhý příběh prolínající se s prvním vypráví německou bajku O kobylce a mravenci. Vyhladovělá kobylka si neudělala zásoby na zimu, a proto přistoupí na nevýhodnou spolupráci s nenasytými mravenci. Ti kobylku využívají a ponižují.

Scéna hry je výtvarně jednoduchá, jeviště je rozděleno plexisklovou stěnou. Vznikají tak dva rozdělené světy, prostor pro dva příběhy. Děj v asijské restauraci za plexisklem, příběh kobylky v popředí. Ačkoliv je možné stěnu prolézt, zůstaneme raději za ní a díváme se na svět asijské komunity přes sklo.

ROZHOVOR S DRAMATURGEM:

Alžběta Jak příběh kobylky zapadá do příběhu zubu?

Vojta Chtěli jsme nabídnout bajku, která vzbuzuje různé asociace a může vést k zamyšlení. Co a jak spolu souvisí, to je právě základní otázka, kterou bychom si v dnešním "propojeném světě" měli klást.

Alžběta Postavy děje jsou stylizovány do hororové vizuality, připomínají upíry. Proč hororová stylizace?

Vojta Hledali jsme stylizaci, která by byla dostatečně vzdálena realistickému jazyku novin, televize a elektronických médií. Hororová stylizace je výpovědí o necitelnosti naší civilizace, která tzv. problémy menšin vytěsňuje na okraj a nebere je dostatečně vážně.

Alžběta V této hře ženy hrají muže a muži ženy. Proč?

Vojta Tato stylizace pochází již od autora hry Roland Schimmelpfenniga. Jde o oblíbený dramatický prostředek v tradici německého divadla. Můžeme mluvit o určité aplikaci principu odcizení. Autor se snaží o postžení jistého chladu až bezpohlavního odcizení. Je zabráněno ztotožnění diváků s postavou. Z postav se stávají automaty. A právě odtud také není daleko k hororu.

Příklad divadelní edukace inscenace Zlatý drak

Námět: VYMEZENÝ PROSTOR

VÝCHOĐISKA:

Tato divadelní edukace poukazuje a řeší problém asijských menšin a jejich postavení ve společnosti. Zároveň děj odehrávající se v kuchyni letecké restaurace poukazuje na komunitu asijské populace, která je u nás ve velkém počtu.

KLÍČOVÁ SLOVA:

menšina, společnost, rasa, komunita, izolace.

VĚKOVÁ KATEGORIE:

Edukace je určena pro studenty gymnázií a středních škol (16 – 18 let).

EDUKAČNÍ CÍLE:

Díky této edukaci se studentům objasní nejen obsah a hlavní myšlenka inscenace, ale také si studenti připomenou sociální a rasovou sestavu naší společnosti, s kterou je potřeba umět žít, protože je nedílnou součástí naší země. Cílem této edukace tedy je upozornit na problém soužití menšin v naší společnosti.

PROSTOR A PODMÍNKY EDUKACE:

Tato edukace by se měla odehrávat na jevišti divadla nebo ve velké, prázdné místnosti.

POMŮCKY:

4 – 5 různé barevných lepicích pásek (podle počtu skupin), fotoaparát a notebook.

ZADÁNÍ DIVADELNÍ EDUKACE S POKYNY:

- diskuse – edukace proběhne po zhlédnutí představení. Následuje diskuse o představení a otázky. Jak se jim představení líbilo? Co si myslí, že bylo hlavní myšlenkou celé hry? Co je zaujalo? Jaká postava se jim nejvíce líbila a proč? Studenti se rozdělí do skupin (počet skupin musí být sudý). - Skupiny stojí naproti sobě (např.: 3skupiny vpravo a 3 skupiny vlevo). - Každá skupina dostane lepicí pásku se svou barvou. - Jeden člen z první skupiny vlevo vyjde a na podlaze označí 3 – 4 body prostor pro protější první pravou skupinu. Ta se následně přesouvá do vyznačeného prostoru. Po té druhá skupina vpravo vysláním jednoho člena, vyznačuje páskou prostor protilehlé druhé skupině vlevo. Toto se opakuje, dokud se všechny skupiny a jejich členové nevystřídají. - Vznikají barevné obrázky v sobě různé propojené. - Během edukace probíhá fotodokumentace.

HRA:

Tato edukační hra je postavena na prvním příběhu této inscenace. To je příběh zubu z čínsko-thajsko-vietnamské letecké restaurace. Studenti pomocí barevných lepicích pásek si budou navzájem vymezovat prostor a tím se dostanou jak do role rasové menšiny, tak do role společnosti.

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- Pochopení obsahu zhlédnuté inscenace. - Nový pohled na rasové menšiny. - Sociální sblížení studentů, nejen během diskuse, ale i při praktické části – sdružení ve skupině.

REFLEXE:

- Společné prohlédnutí fotodokumentace, přesunu a výsledku, vytvořeném na zemi (co jsme vytvořili). - Diskuse a otázky – jaké pocity měli při edukaci. Jak se cítili, když se museli přesunout do vyznačeného prostoru? Jaký pocit měli, když byli v pozici, v které mohli určovat prostor někomu jinému?

ISBN 978-80-261-0897-9

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI

INSEA

ČESKÁ SEKCE MEZINÁRODNÍ
SPOLEČNOSTI PRO VÝCHOVU UMĚNÍM